

ARHITECTURA GRAFICA DESIGN

720034 Aleea Ion Vodă Viteazu nr3, bloc B3, scara A, apt.1 Suceava
nr.înmatriculare J33/1070/1994 cod fiscal R05910783
tel. 0230 217172; fax 0230 214138 ; e-mail office@agd.ro
RO64 RNCB 0234 0370 0894 0001 - BCR Suceava
RO53 TREZ 5915 069X XX00 1701 - Trezoreria Suceava

EN ISO 9001
Certificate No.540-052/001

Proiect : **Servicii de prospectare stiintifica si arheologica pentru proiectul „REABILITARE CURTEA DOMNEASCA DIN MUNICIPIUL SUCEAVA”**

Contract nr. : **44972 / 2022**

Proiect nr. : **470 / 2022**

Beneficiar : **MUNICIPIUL SUCEAVA**

Proiectant STUDII : **s.c. ARHITECTURA GRAFICA DESIGN s.r.l. Suceava**

3. ACTUALIZAREA STUDIULUI ISTORIC

LISTA DE SEMNĂTURI A PROIECTANȚILOR

S.C. ARHITECTURA GRAFICA DESIGN S.R.L.

720034 Aleea Ion Vodă Viteazu nr3, bloc B3, scara A, apt.1 Suceava - CUI RO5910783

șef de proiect complex

arh. Constantin Gorcea

arhitect cu drept de semnătură nr. TNA 631

Specialist MC - Ministerul Culturii

- elaborare studii, cercetări și inventariere monumente istorice;
- urbanism istoric

CERTIFICAT ATESTARE MC nr. 363 S / 10.06.2009

Expert MC - Ministerul Culturii

1 - restaurare arhitectură

verificare B

șef proiect complex - C

CERTIFICAT ATESTARE MC nr. 184E / 13.12.2019

carh. Constantin Stroescu

arh. Simona Ciosnar Haidău

arh. Patricia Orhei

teh. Cornel Constantinovici

tehoredactare Angela Șalariu

ACTUALIZAREA STUDIULUI ISTORIC

Întocmit pentru proiectul
„REABILITARE CURTEA DOMNEASCA DIN MUNICIPIUL SUCEAVA”

Obiectul și scopul actualizării studiului istoric

Plecand de la cerintele exprimate de INP prin adresa nr. 5562/ 06.10.2021 (vezi [anexa 3.0](#)) care a stat la baza prezentei documentatii si prin caietul de sarcini intocmit de beneficiar, *Actualizarea studiului istoric* integreaza concluziile tuturor studiilor de teren (arheologie, arhitectură) cu celelalte surse și contureaza scenariul complet de interpretare a monumentului istoric.

Studiile de fundamentare intocmite de catre SIGM_HOME PROJECTS SRL pentru proiectul nr. 26/20.08.2019 faza DALI

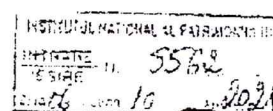
- Material fotografic
- Studiu de arhitectură și evoluție urbană – *arhitect specialist MC Gabriela Smaranda Gâlea*
- Studiu istoric și arheologic - *dr. Monica Dejan arheolog expert*

fac parte integranta si se citesc impreuna cu cele din actualul contract, care sunt completari si actualizari ale celor anterioare.

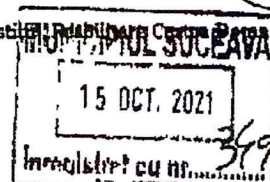
Patrimoniului
Ministerul Culturii

Handwritten signature: H. S. S. S.

Handwritten: INP

Către: Primăria Municipiului Suceava
În atenția: Domnului Ion Lungu, Primarul Municipiului Suceava
Referitor la: Documentația faza DALI aferentă obiectivului de investiții „Reabilitare Curtea Domnească din Municipiul Suceava”, cod LMI: SV-I-m-A-05391.01

Stimate domnule Primar,

Ca urmare a întâlnirii ce a avut loc la sediul Institutului Național al Patrimoniului, în data de 14.09.2021, între reprezentanți ai proiectantului – SC SIGM-HOME PROJECTS SRL, ai Primăriei Municipiului Suceava și ai INP, cu scopul disculării abordării și soluțiilor tehnice propuse prin documentația la faza DALI aferentă obiectivului de investiții „Reabilitare Curtea Domnească din Municipiul Suceava”, urmărind observațiile și cerințele formulate de Comisia Națională a Monumentelor Istorice – Secțiunea Tehnică de Arhitectură și Inginerie, vă comunicăm următoarele:

- Documentația la faza DALI (documentație de avizare a lucrărilor de intervenții) se poate elabora doar pe baza studiilor și cercetărilor de fundamentare.
- Studiile și investigațiile care lipsesc din documentația analizată și pe care le considerăm necesare pentru buna cunoaștere a monumentului istoric și pentru formularea unor propuneri juste și viabile de intervenție sunt:
 - Sondaje arheologice și dezveliri de fundații – vor asigura datele minime necesare pentru a putea stabili concret configurația fizică a monumentului, în corelare cu etapizarea istorică (ex. niveluri de călcare interioare și exterioare corespunzătoare diferitelor epoci; adâncimea fundațiilor); precizăm că orice intervenție directă asupra unui monument istoric de tip arheologic trebuie să fie fundamentată și prin cercetare arheologică dedicată; nu avem în vedere o cercetare exhaustivă – care va fi obligatorie în etapa de execuție a lucrărilor – ci de o cercetare selectivă, limitată ca anvergură (și ca atare cu implicații financiare moderate), dar absolut necesară.
 - Cercetare de arhitectură – în corelare cu cercetarea arheologică se va desfășura cercetarea de arhitectură, în baza concluziilor cărora pot fi formulate eventualele propuneri de anastiloză, și propunerile de integrări și completări la elementele

Încheiașă București 16
010157 București, Sector 4

T +4 021 376 6073
F +4 021 376 9904

www.patrimoniul.ro
SECRETARIE PATRIMONIUL

NR: 34935
DATA: 15/10/2021
CUI: 25212

constructive. Principiile de restaurare a ruinelor arheologice impun conservarea maximală și completarea minimală, fără intervenții scenografice sau de inovație.

- Actualizarea studiului istoric - va integra concluziile tuturor studiilor de teren (arheologie, arhitectură) cu celelalte surse și va contura scenariul complet de interpretare a monumentului istoric.

- Relevéu detaliat / scanare laser - analiza (toate etapele de mai sus), diagnoza și formularea soluțiilor de intervenție depind de o documentare detaliată a configurației fizice și a stării de degradare actuale a monumentului istoric; cel mai eficient mod de a realiza o astfel de documentare este scanarea laser.

- Expertiza biologică - este necesară pentru a identifica morfologia și fiziologia biodeterioranților și intensitatea colonizării pe anumite elemente litice, pentru a putea apoi formula propuneri de tratament.

- Cercetare de parament și analize de laborator pentru mortare, cărămidă și piatră - va identifica materialele și tehnicile de construcție utilizate, precum și starea de conservare și factorii ce au determinat degradarea paramentului. De asemenea, prin teste de îndepărtare a diferitelor tipuri de depuneri prin metodologii adecvate, prin teste de biocidare și teste de mortare se vor identifica soluțiile optime de stopare a proceselor de deteriorare și de eliminare a efectelor acestora.

• Degajarea vegetației și curățarea ruinei - toate studiile menționate anterior sunt condiționate de degajarea vegetației și curățarea ruinei.

• Obiective de atins prin proiect

Prin proiectul de „Reabilitare a Curții Domnești din Municipiul Suceava” se urmărește protejarea și transmiterea monumentului către generațiile viitoare, într-o formă integră, nealterată de interpretări insuficient fundamentate, dar în același timp accesibilă și atractivă.

Principiile de restaurare a ruinelor arheologice impun o conservare maximală și implicit, o completare minimală, fără intervenții scenografice sau de inovație.

De asemenea, este important ca prin acest proiect, prezentarea monumentului către public să evidențieze în mod clar fazele de edificare, diferența dintre spațiile interioare și cele exterioare, accesurile, diferența dintre traseele istorice și cele contemporane și să asigure un microclimat adecvat, o conservare și o restaurare durabilă.

Patrimoniului

Ministerul Culturii

• **Asistența oferită de INP**

Specialiștii Institutului Național al Patrimoniului își exprimă disponibilitatea unei întâlniri pe sit cu reprezentanții Primăriei Municipiului Suceava și ai proiectantului de specialitate, după curățarea de vegetație a ruinelor, pentru detalierea celor prezentate mai sus, într-un program care să permită completarea și avizarea documentației în timp util pentru accesarea fondurilor.

Arh. Arina NIȚULESCU

Director general:
conf. dr. arh. Ștefan BĂLICI

CAPITOLUL I.
Prezentarea sintetică și completări ale
studiilor anterioare

CAPITOLUL I. - Prezentarea sintetică și completări ale studiilor anterioare

I.1. Asa cum reiese din prima parte a Serviciilor de prospectare stiintifica si arheologica pentru proiectul „REABILITARE CURTEA DOMNEASCA DIN MUNICIPIUL SUCEAVA” si anume din *cap.1. EFECTUARE DE SONDAJE ARHEOLOGICE SI DEZVELIRI DE FUNDATIE*, diagnosticul arheologic de la Curtea Domneasca din Suceava nu a oferit date istorice și arheologice suplimentare față de ceea ce se cunoștea deja. Posibilitatea de a face astfel de descoperiri în viitor există, dar ea este limitată, numeroasele cercetări arheologice desfășurate de-a lungul celor peste 70 de ani de campanii, epuizând cea mai mare parte din suprafața restrânsă a ceea ce mai este astăzi „parcul arheologic”.

Studiul istoric si arheologic intocmit initial pentru faza DALI de o echipa condusa de acelasi arheolog trebuie considerat ca parte integrata si complementara a studiilor de fundamentare a viitoarei actualizari a proiectului pentru Curtea Domneasca din Suceava.

În funcție de variantele de continuare si realizare a proiectului care va fi promovat de beneficiar se recomanda realizarea de cercetări arheologice preventive pe întreaga zonă care va fi afectată de proiect, conditiile de realizare a acestor cercetari urmand sa fie stabilite prin avizele comisiilor de specialitate ale Ministerului Culturii.

Pentru identificate materialul litic dislocat aflat in incinta, sunt necesare operatii de degajare si manipulare locala pentru inventarierea lor, impreuna cu cele aflate in depozitele Muzeului de istorie pentru a stabili daca sunt componente artistice si, in special, daca pot face obiectul unor anastiloze partiale. Prin mijloacele prezentelor studii nu au putut fi facute astfel de identificari.

I.2. In a doua parte a Serviciilor de prospectare stiintifica si arheologica pentru proiectul „REABILITARE CURTEA DOMNEASCA DIN MUNICIPIUL SUCEAVA” si anume in *cap 2- EFECTUAREA UNEI CERCETĂRI DE ARHITECTURĂ* au fost prezentate aspecte legate de situatia urbanistica si arhitecturală a sitului istoric vazuta si prin prisma regimului de protectie asigurat monumentului istoric, prezentat în cap. **I.1.**

I.2.1. Simpla expunere a succesiunii de reglementari de protectie a zonei pana la actuala reglementare urbanistica privind instituirea de Zonă Construită Protejată – ZCP.2. CURTEA DOMNEASCĂ cf. Reactualizare P.U.G. Municipul Suceava este edificatoare pentru dificultatea implementarii acestora, pentru a nu vorbi despre respectarea si punerea lor in opera.

EVOLUȚIE REGIM DE PROTECȚIE

LMI 1955

- 115 (Rezervații arheologice) Suceava, **Rezervația arheologică** "Sectorul Curtii Domnești" (între străzile Curtii Domnești, Ștefăniță Vodă și Cetății).

LMI 1980 (Vol. III)

- 8858 **monument. arhitectura.** Municipiul Suceava, între str. Curții Domnești, Ștefăniță Vodă și Cetății, CURTEA DOMNEASCĂ

LMI 1992

- 34A0003 (**Arheologie**) municipiul Suceava, întreaga zonă cuprinsă între str. Petru Rareș (N), Ana Ipătescu (E), Nicolae Bălcescu (S), Ștefan cel Mare (V):
 - Ansamblu de curte domnească; Epoca medievală, sec. XIV-XIX;
 - Vechiul centru medieval Suceava; Epoca medievală, sec. XIV-XIX;
- 34B0022 (**Arhitectură**) municipiul Suceava, str. Ana Ipătescu vis-à-vis de nr. 14, (Adresa veche: nr. 14):
 - Ansamblu de curte domnească; Epoca medievală, sec. XIV-XVII;
 - Palatul Domnesc, 2/2 sec. XIV
 - Turn locuință, sec. XIV
 - Turn de poartă, sec. XIV
 - Anexe, 1486;

Regimul actual de protecție prezentat în detaliu în **cap. 2.1 - Sit protejat și monument arheologic / monument de arhitectură - reglementări urbanistice și regim de protecție** poate crea premisele unei abordări corecte a proiectului de reabilitare chiar dacă suprapunerea de reglementări poate constitui la un moment dat o dificultate în luarea deciziilor.

Aspectul cel mai important al acestor reglementări este constituirea prin *Reactualizare P.U.G. Municipiul Suceava* aprobat prin HGR nr. 518/ 26.05.2023 a unei **Zone Construite Protejate – ZCP.2. CURTEA DOMNEASCĂ** (vezi **anexa 3a**). Aceasta obligă la o abordare corelată a celor trei monumente principale care o constituie:

- Ansamblul "Curtea Domnească", monument istoric de categoria A, având codul LMI SV-II-a-A-05471
- Biserica „Sf. Ioan Botezătorul”, monument istoric de categoria A, având codul LMI SV-II-m-A-054839 (cunoscută și sub denumirile de biserică Domnitelor sau biserică Coconilor)
- Ansamblul Bisericii Sf. Dumitru monument istoric de categoria A, având codul LMI SV-II-a-A-05479

a celorlalte monumente istorice, situri protejate și zone de protecție puse în evidență și prezentate în **cap 2.1 al Cercetării de arhitectură** care se suprapun cu **ZCP.2.**

Respectarea acestor reglementări, urmărind sensul lor și nu doar aspectele formale, presupune o abordare interdisciplinară permanentă în proiectarea intervențiilor între urbanisti, peisagisti, arhitecți, muzeografi, arheologi, istorici, restauratori de piatră, structuristi și instalatori,

si nu in ultimul rand, specialistii din echipa beneficiarului final care vor intocmi proiectul muzeografic dupa reglementarile specifice.

Un prim exemplu de valorificare si corelare a datelor si procedeele de restaurare si punere in valoare a unui monument istoric avem deja in cazul lucrarilor efectuate la turnul Lapusnenu care prin amenajarea interioara permite o cunostere a monumentului propriu zis, dar ofera si posibilitatea perceptiei directe a monumentelor implicate in aceasta relationare cu orasul actual. Se inlatura astfel teama ca multitudinea de reglementari ar putea face imposibila gasirea unor solutii eficiente si ca perceptia si descifrarea relatiilor dintre monumente si oras poate fi exprimata doar in scheme aplicate pe fotografii aeriene (vezi [anexele 3.b - c](#)). Este remarcabila crearea posibilitatii, controlate si dirijate, a intelegerii prin observare directa asa cum reiese din montajele fotografice din [anexele 3.d - g](#).

Anexe 3

- anexa 3.a* fotografie aeriana cu identificare ZCP2 *
- anexele 3.b - c* fotografii aeriene spre și dinspre Cetatea de Scaun cu identificarea principalelor monumente istorice *
- anexele 3.d - g* prezentarea posibilităților de observare directă din Turnul Lapusneanu a monumentelor și a orașului Suceava în relație cu zona istorică a Curtii Domnestei *

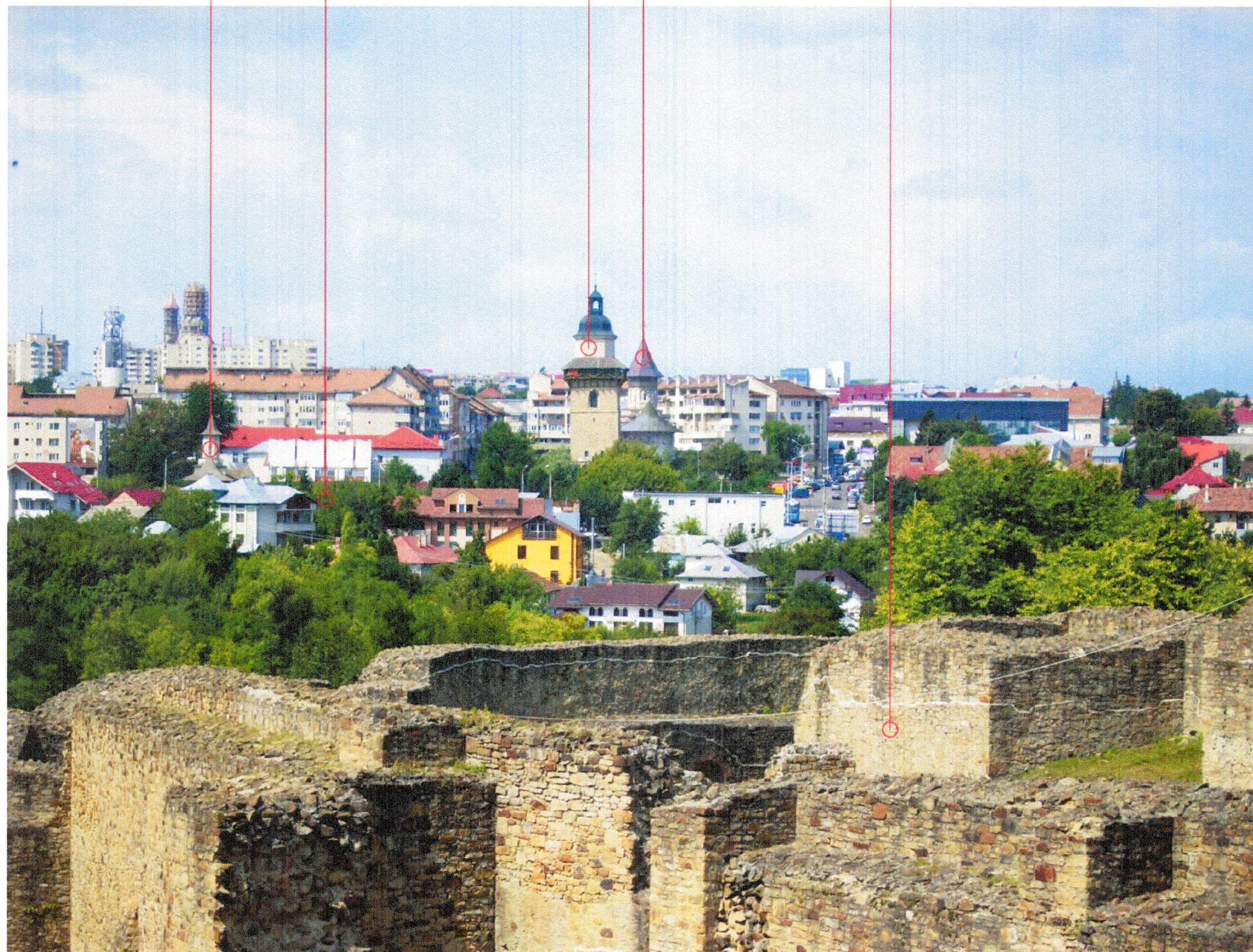
Turnul Lapusneanu

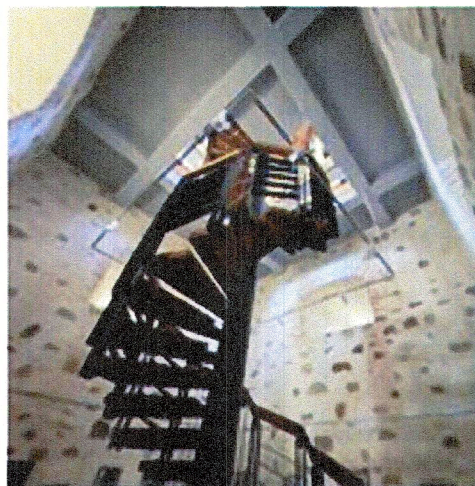
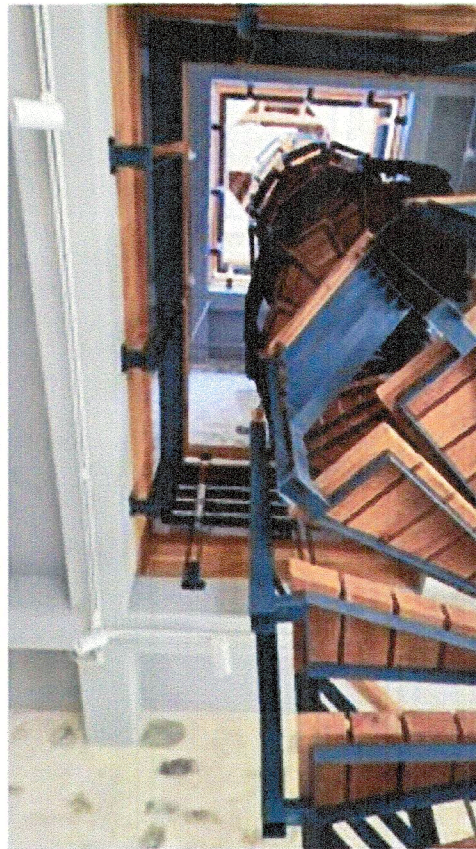
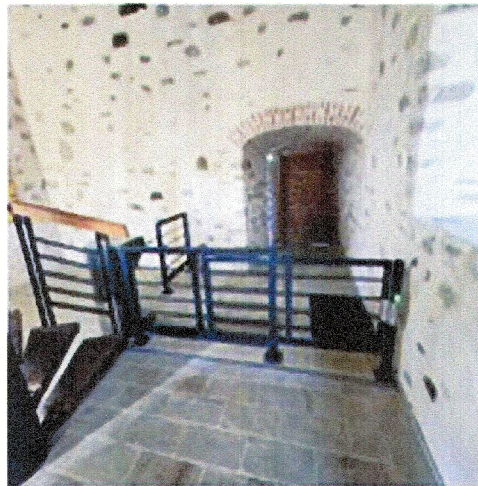
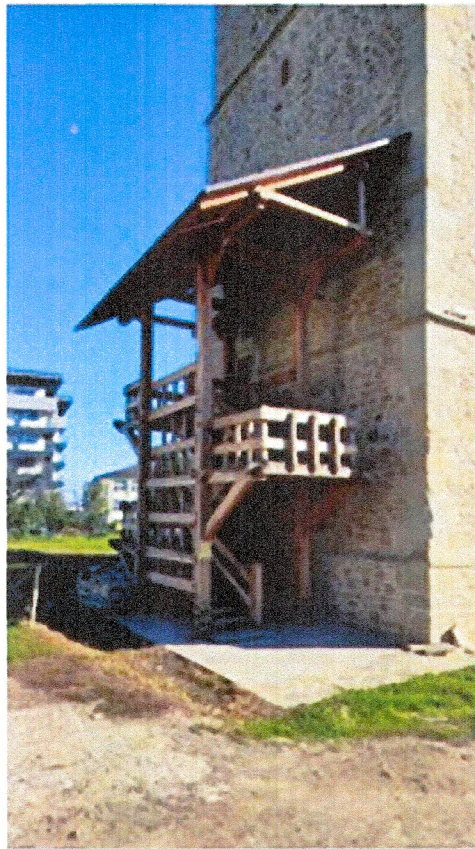
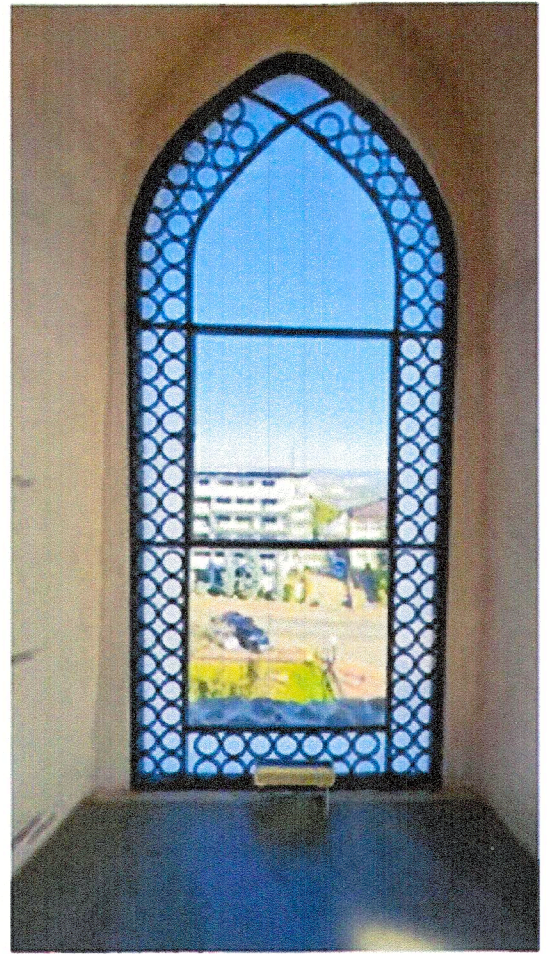
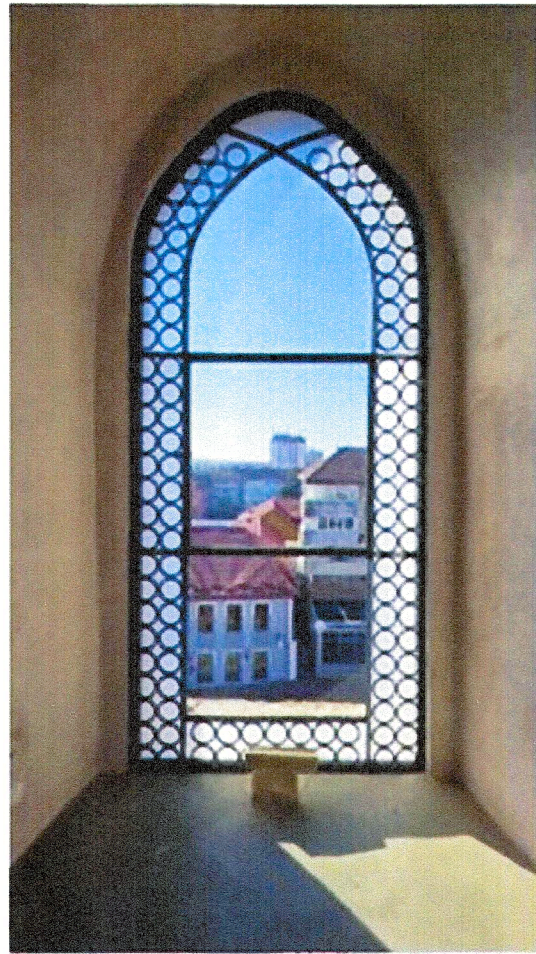
Biserica Sf. Dumitru

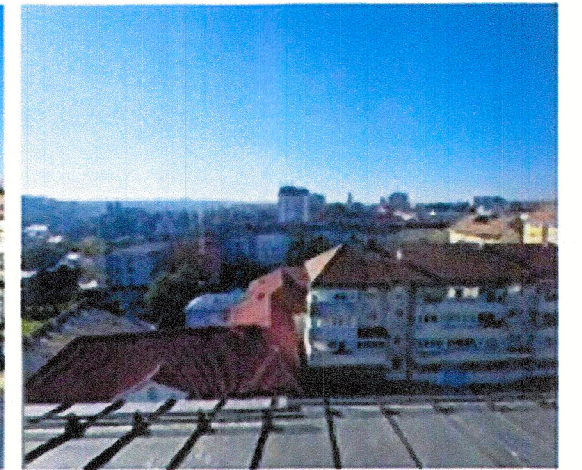
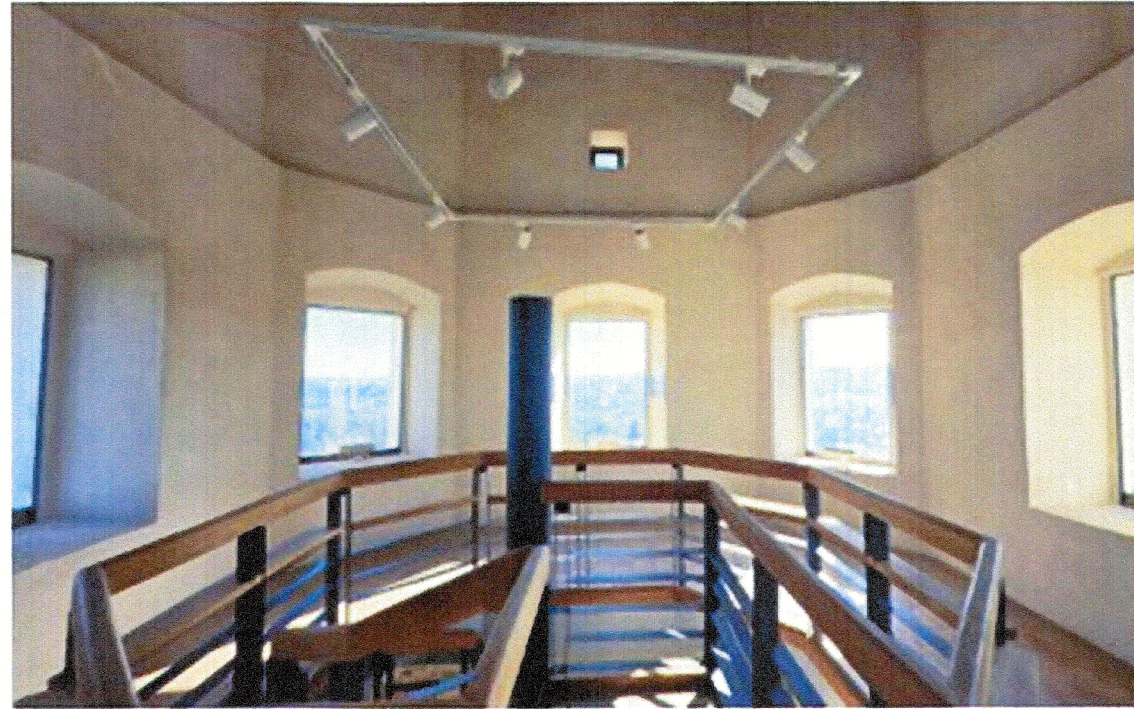
Ruinele Curtii Domnesti

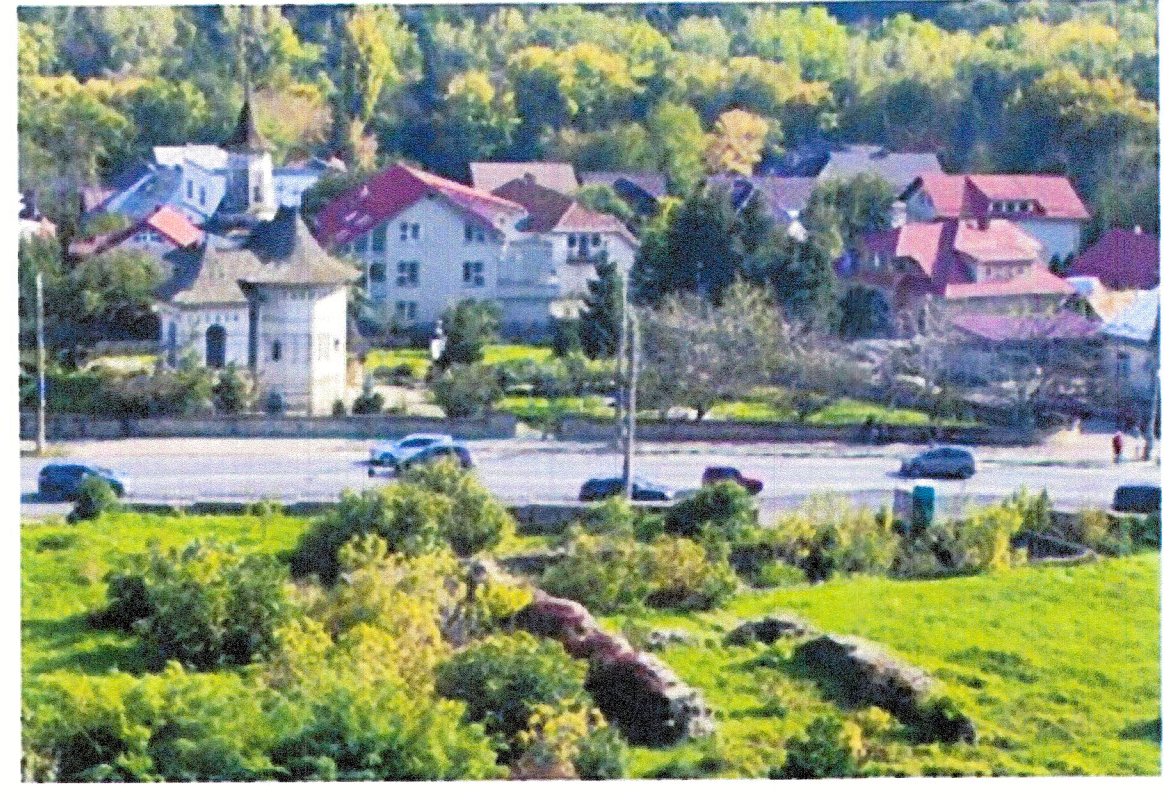
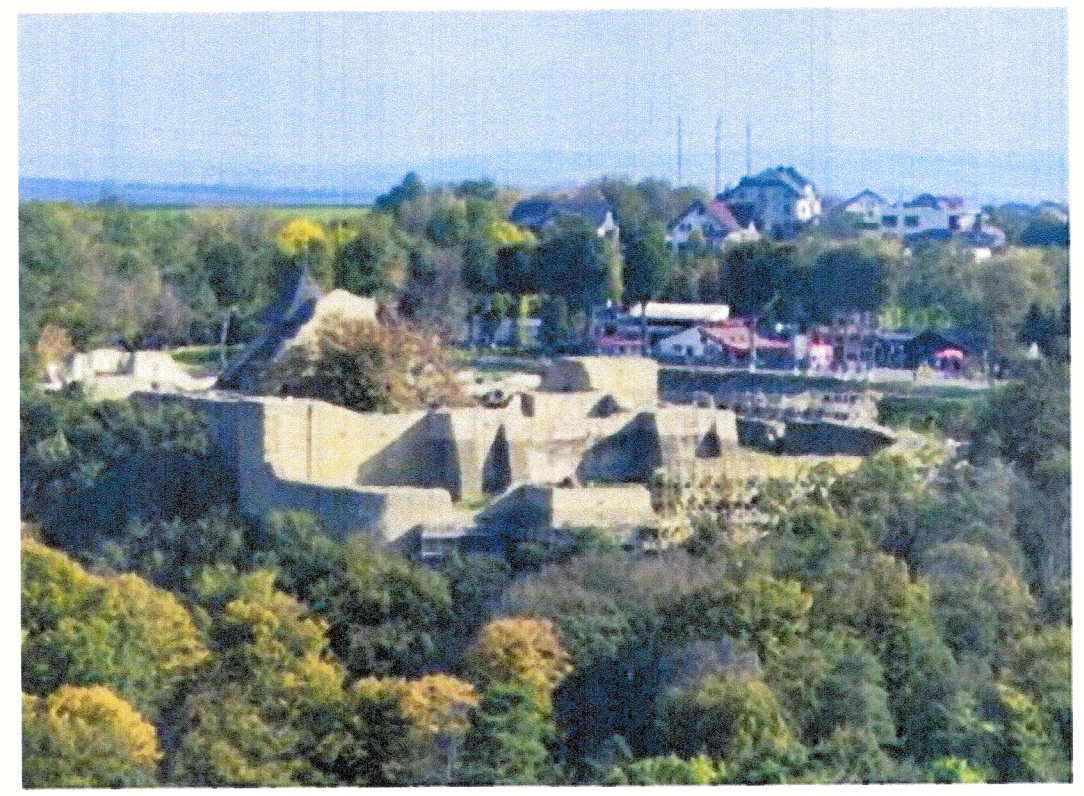
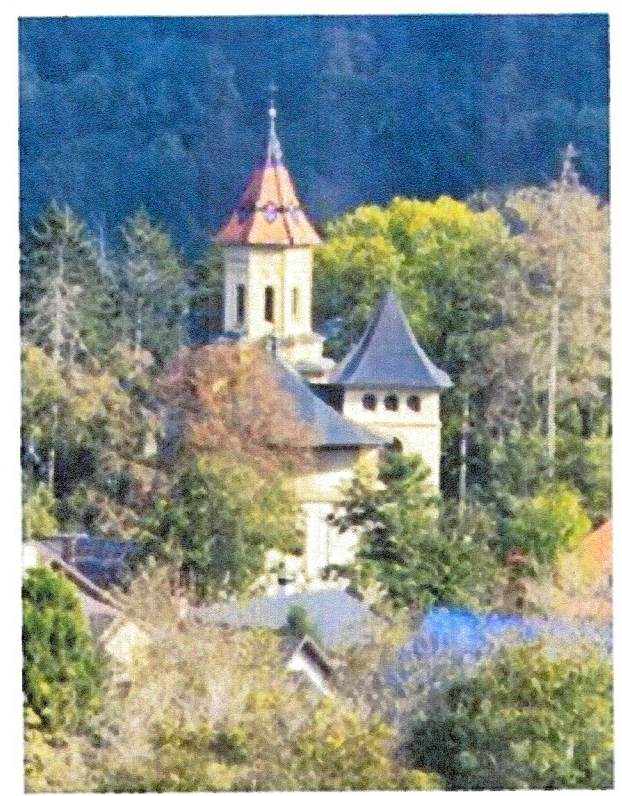
Biserica Coconilor

Cetatea de Scaun

I.2.2. PREZENTAREA SITUATIEI ACTUALE in *cap 2. 2 - Analiză arhitecturala si urbanistică a situației existente* evidenziază lipsa de initiativă și de continuitate în decursul timpului a luării unor măsuri de protecție cu foarte mari pauze, chiar și în întreținerea curentă acestui sit istoric atata de important pentru comunitate.

Complexitatea situației actuale este foarte bine ilustrată în *anexele 3.1.a - d* care prezintă planurile cadastrale din 1856 și din 1912 peste care a fost suprapus planul cadastral actual, extrase din planșele de analiză a fondului construit ale PUZ- Zona centrală a municipiului Suceava, prezentate în toate studiile anterioare dar niciodată suficient de detaliat. Trebuie înțeles că, printr-o abordare conform principiilor de restaurare, prin propunerile proiectului de reabilitare, trebuie să fie evidențiate și puse în valoare toate etapele de evoluție ale orașului.

Este evident că cel mai important monument din zonă este Curtea Domnească, dar urmele structurilor urbane și arhitecturale care s-au suprapus și au dat viața acestei părți de oraș aproape un secol au cel puțin o valoare istorică și documentară. Relicvele acestuia erau vizibile înainte de dezvoltarea vegetației în parcul amenajat (vezi *anexele 3.1.e - g*). Astăzi, abia se mai găsesc câteva urme de fundații în iarbă parcului (vezi *anexa 3.1.h – foto ruine în parc*).

Traseul vechii strazi care s-a numit succesiv: Ulița Boierească / Ulița cea Mare Domnească / Ulița Sf. Dumitru / strada Karl Marx / Strada Curtea Domnească și care a devenit alei în parc după demolarea clădirilor de pe ultima ei porțiune, de la turnul Lapusneanu la strada Petru Rares în anii 80 are o mare importanță în proiectul de reamenajare. Prezentăm în *anexa 3.1.i* planul topografic (extras din *trapezele* municipiului Suceava) de după reconstruirea zonei dar dinaintea transformării strazii în alei de parc pe această porțiune. Deși, chiar și traseul aleii la joncțiunea cu strada Petru Rares a fost schimbat, fiind prelungită în linie dreaptă spre intersecție, se mai observă urmele ei în terenul înierbat al parcului din această zonă.

În *anexa 3.1.j – o* se prezintă un material fotografic care oferă, în special, informații privind fondul construit din această zonă istorică a orașului, fondul vechi fiind în cea mai mare parte dispărut.

Dintre aceste clădiri doar vechea *Griechisch Orthodox Kaiserliche Königliche Obergymnasium*, actualul Colegiu de Artă (sediul vechi) este singura clădire care mai există în proximitatea Curții Domenști.

Toate aceste informații sunt date care se adaugă celorlalte date istorice și prospecțiunilor geofizice realizate care vor putea fi folosite în proiectul de amenajare a zonei de parc de pe terenul aflat în studiu, vizibilă în *anexele 2.2.1.b și d*.

Anexe 3.1

<i>anexele 3.1.a - d</i>	PLANURI CADASTRALE din 1856 și 1912 cu cadastrul actual suprapus
<i>anexele 3.1. e - g</i>	fotografii aeriene zona Curte Domneasca - 2005
<i>anexa 3.1.h</i>	fotografii cu relicve ale fundatiilor de cladiri din sec. XIX vizibile in zona de parc *
<i>anexa 3.1.i</i>	planuri topografice (trapeze) cu situatia din 1989
<i>anexele 3.1.j - n</i>	fotografii de arhiva cu fondul construit din zona Curtii Domnesti
<i>anexa 3.1.o</i>	fotografii cu clădiri de pe fosta stradă Karl Marx actuală Curtea Domnească, existente în 1982 *

Scara 1:1000

PUZ

PLAN URBANISTIC ZONAL
ZONA CENTRALA
MUNICIPIUL SUCEAVA

1.3. ANALIZA FONDULUI CONSTRUIT

LEGENDA

- LIMITA PUZ ZONA CENTRALA
- VECHIUL CENTRU MEDIEVAL
- ANSAMBLUL CURTHI DOMNESTI
- CLADIRI DIN EPOCA MEDIEVALA
- CLADIRI CE APAR IN PLANUL DIN 1856
- TRASEE DE STRAZI CE APAR PE PLANUL DIN 1856
- TRASEE DE STRAZI CE APAR PE PLANUL DIN 1856 - DEVENITE PIETONALE

Proiect:
EXTRAS DIN PUZ - ZONA CENTRALA
A MUNICIPIULUI SUCEAVA
Plan cadastral 1856 suprapus cu plan cad. actual

Scara: 1 / 1000

Data:
2007

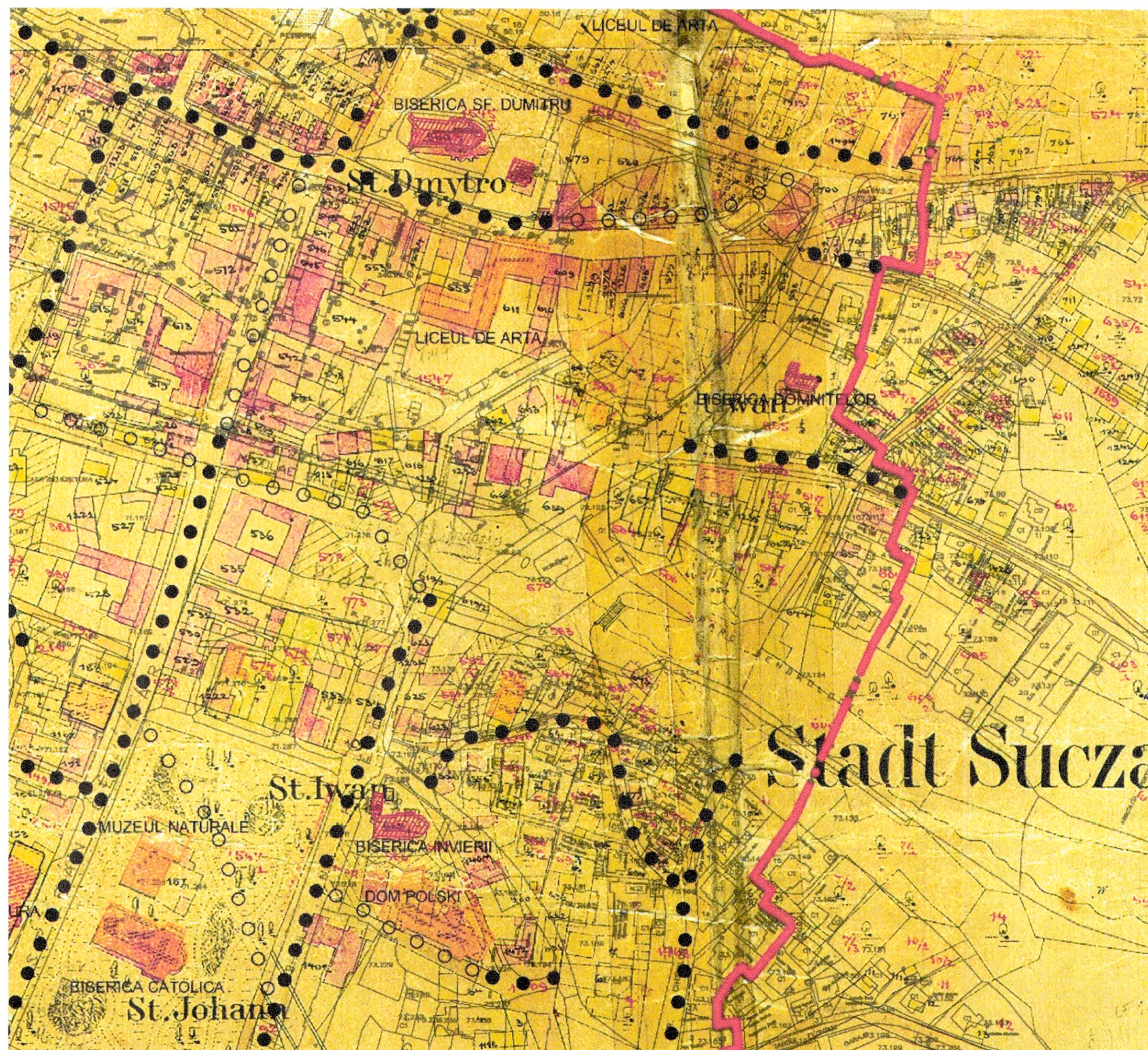
Scara 1:500

Proiect:
**EXTRAS DIN PUZ - ZONA CENTRALA
 A MUNICIPIULUI SUCEAVA**
 Plan cadastral 1856 suprapus cu plan cad. actual

Scara: 1 / 500

Data:
 2007

Scara 1:1000

PUZ

PLAN URBANISTIC ZONAL
ZONA CENTRALA
MUNICIPIUL SUCEAVA

1.3. ANALIZA FONDULUI CONSTRUIT

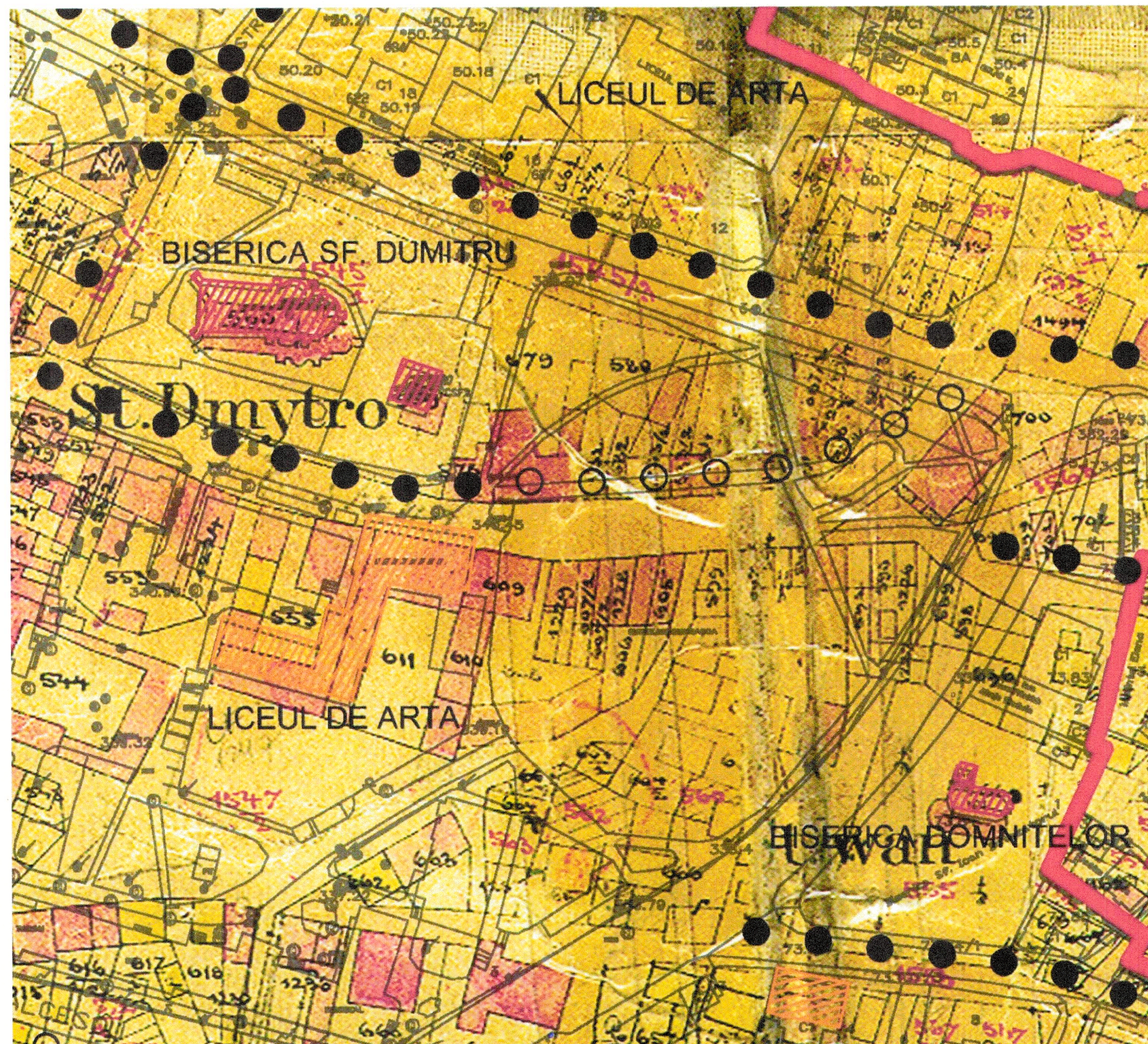
LEGENDA

- ZONA CENTRALA PROPUNERE PRELIMINARA
- CLADIRI DIN EPOCA MEDIEVALA
- CLADIRI CE APAR IN PLANUL DIN 1856
- CLADIRI CE APAR IN PLANUL DIN 1912
- TRASEE DE STRAZI CE APAR PE PLANUL DIN 1856
- TRASEE DE STRAZI CE APAR PE PLANUL DIN 1856 - DEVENITE PIETONALE
- TRASEE DE STRAZI CE APAR PE PLANUL DIN 1912

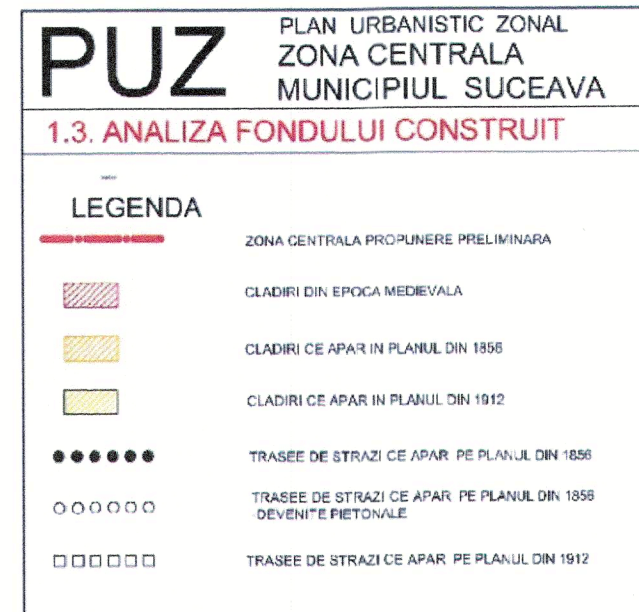
Proiect:
EXTRAS DIN PUZ - ZONA CENTRALA
A MUNICIPIULUI SUCEAVA
plan cadastral 1912 suprapus cu plan cad. actual

Scara: 1 / 1000

Data:
2007

Scara 1:500

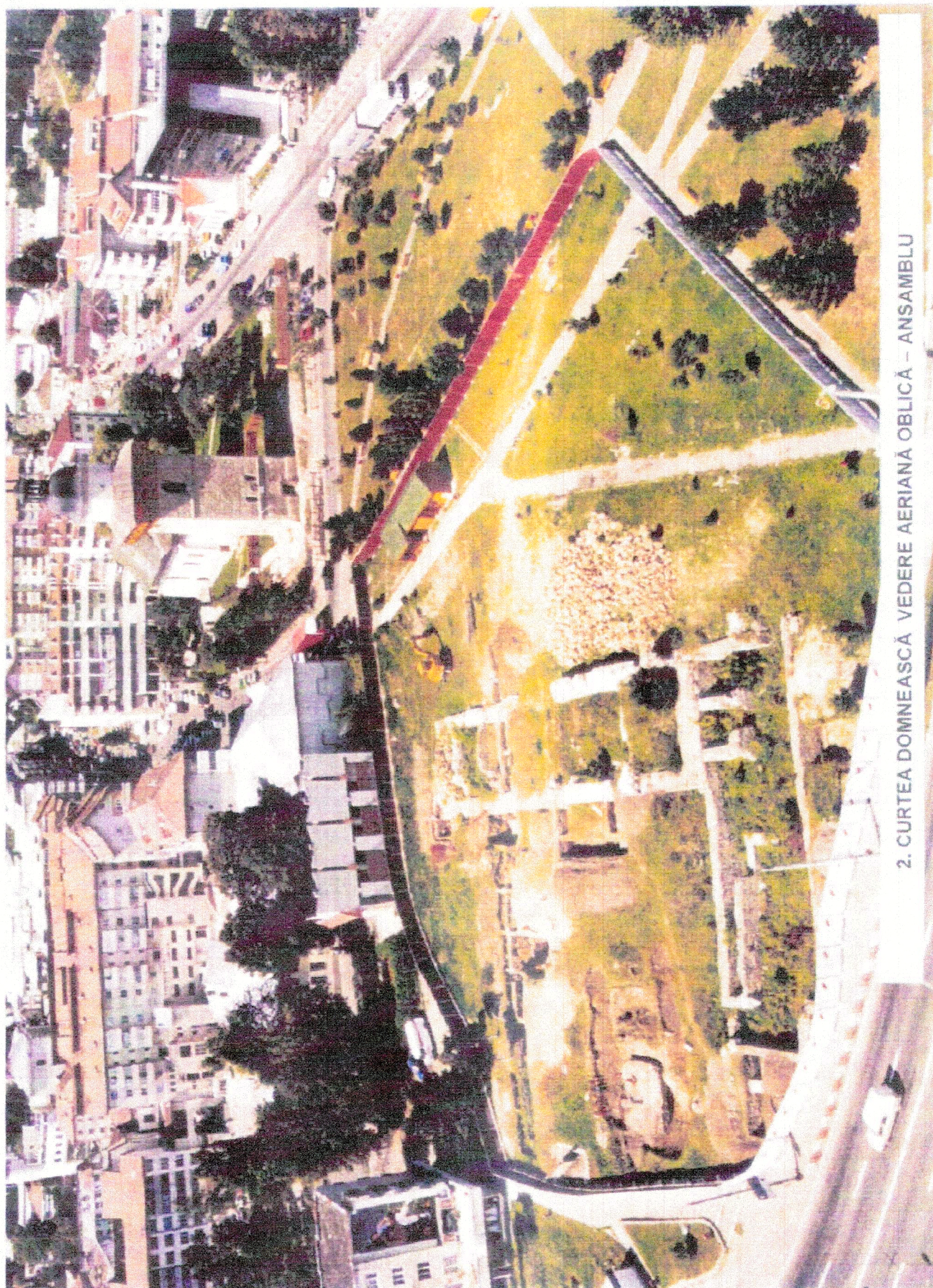

Proiect:
EXTRAS DIN PUZ - ZONA CENTRALA
A MUNICIPIULUI SUCEAVA
plan cadastral 1912 suprapus cu plan cad. actual

Scara: 1/500

Data:
2007

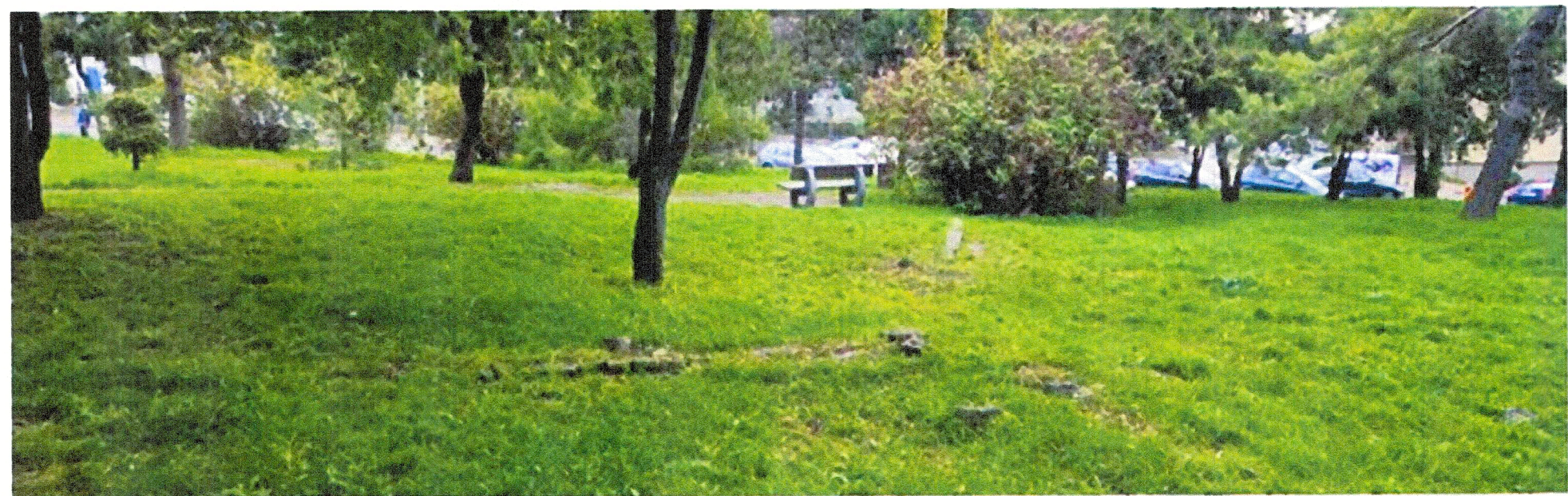
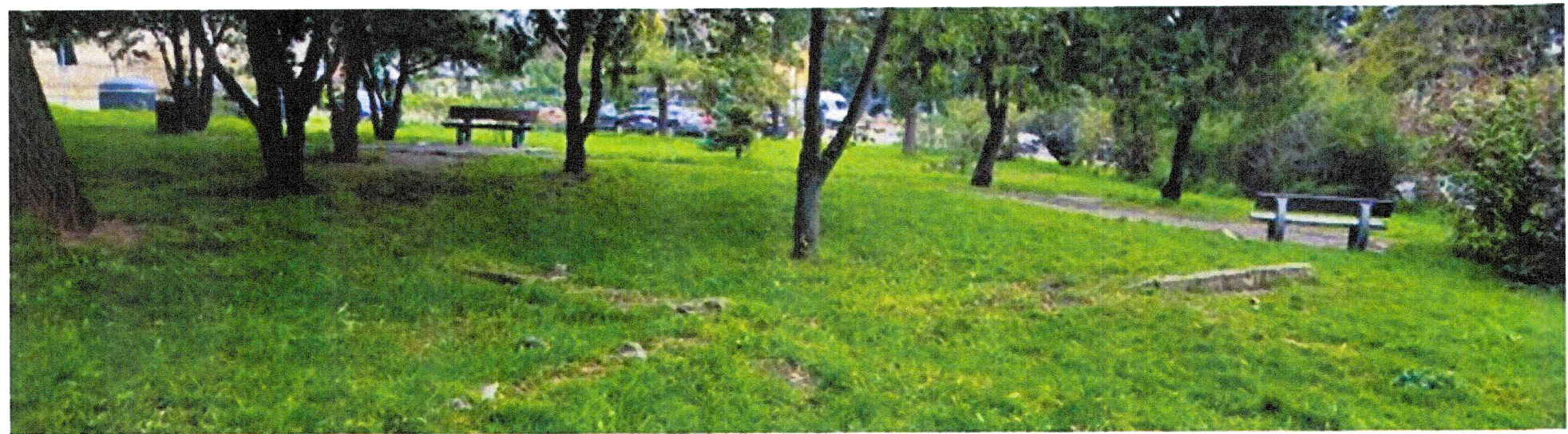

2. CURTEA DOMNEASCĂ VEDERE AERIANĂ OBLICĂ – ANSAMBLU

4. CURTEA DOMNEASCĂ VEDERE AERIANĂ VERTICALĂ

Mahalaua din partea de sud-est la mijlocul anilor 60

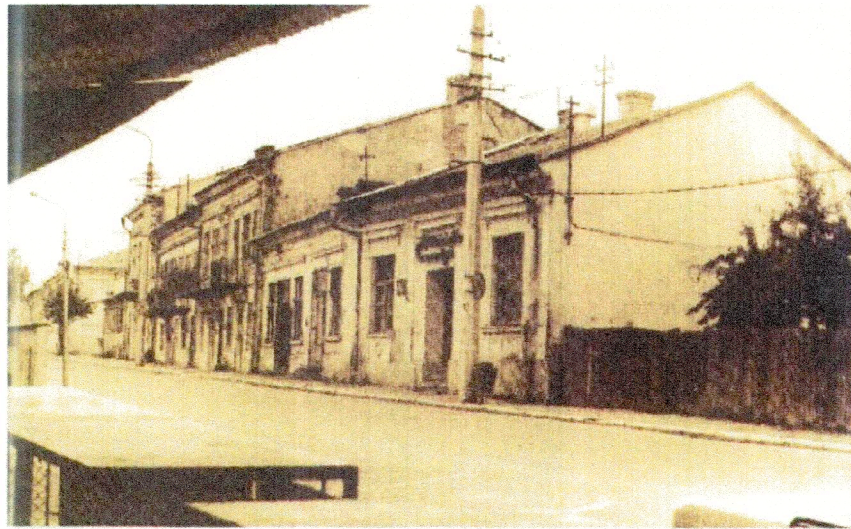

Panoramă a Sucevei în anul '50

Zona de sud-est a Sucevei (1898)
The Suceava's south-eastern area (1898)

Strada Petru Rareș (a se înălța în 1910-11)
Prima clădire construită în timpul lui D. Bocu

Clădirea din dreapta de pe Strada Petru Rareș
Făcând parte dintr-un complex construit în
1910-11 de către Rareș Bocu

Încălzirea din dreapta: actualul Colegiu de Artă (1910)

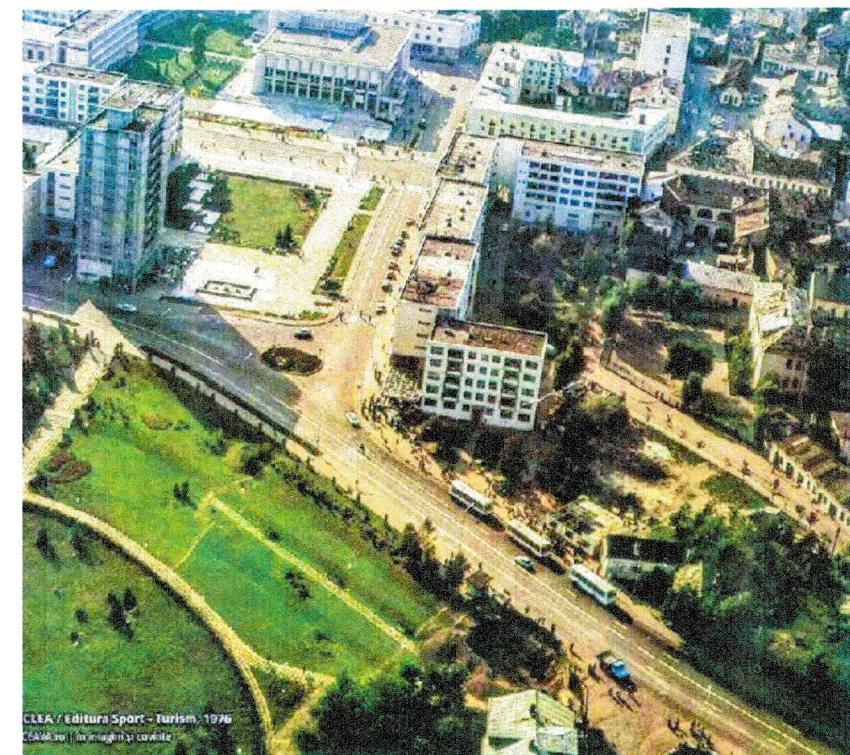
Strada Curtea Domnească (1910)

Strada Curtea Domnească (1910)

Clădirea de pe Strada Curtea Domnească (1910)
Făcând parte dintr-un complex construit în
1910-11 de către Rareș Bocu

str.Karl Marx

str.Karl Marx nr.9

str.Karl Marx nr.12

str.Karl Marx spre biserica Sf. Cruce

str.K.Marx spre liceul "D-na Maria" nr.58

str.Karl Marx spre Stefan cel Mare

Prezentam in [anexa 3.2.a - f](#) extrase din Atlasul istoric al oraselor din Romania - Suceava realizat in 2005 care acorda o mare atentie acestei parti de oras prezentand planse distincte cu evidentierea pe planul cadastral de la 1856 a urmatoarelor date urbanistice si istorice:

- Fondul construit (vezi [anexa 3.2.a](#))
- Denumiri de strazi (vechi si actuale) si numere de proprietati (vezi [anexa 3.2.b](#))
- Parcelarea orasului (vezi [anexa 3.2.c](#))

Etapale de dezvoltare a orasului distinse de catre autorii Atlasului sunt ilustrate in [anexa 3.2.d](#) in care se poate vedea ca zona curtii domnesti a fost nucleul acestei comunitati inca de la inceput - vezi [anexa 3.2.e](#).

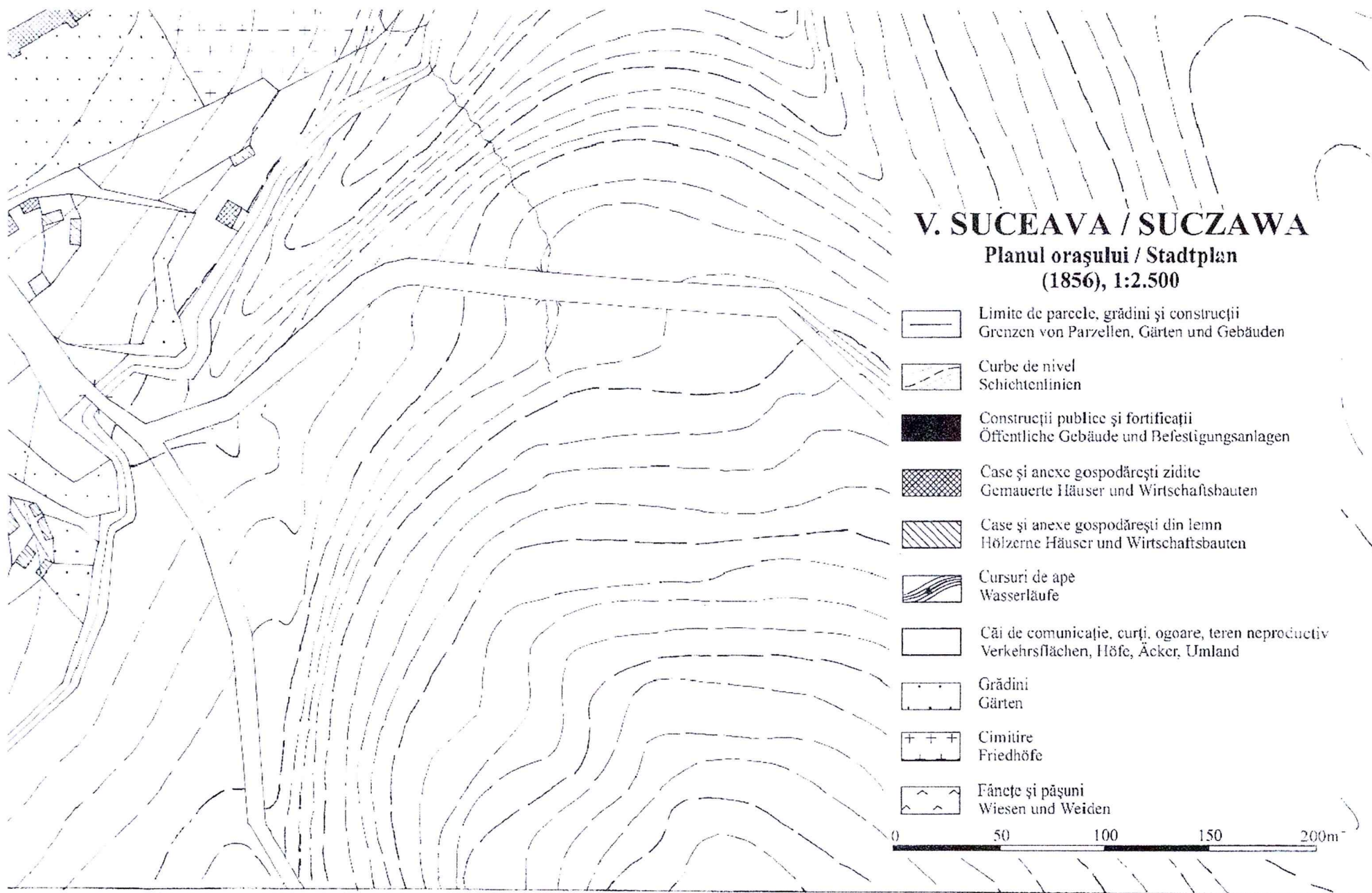
In istoria orasului, expusa in textul Atlasului, Curtea Domnesca isi are locul ei, fiind prezentat ca monument istoric dupa cele doua Cetati, Cetatea de scaun si Cetatea Scheia. (vezi [anexele 3.2.f - h](#)).

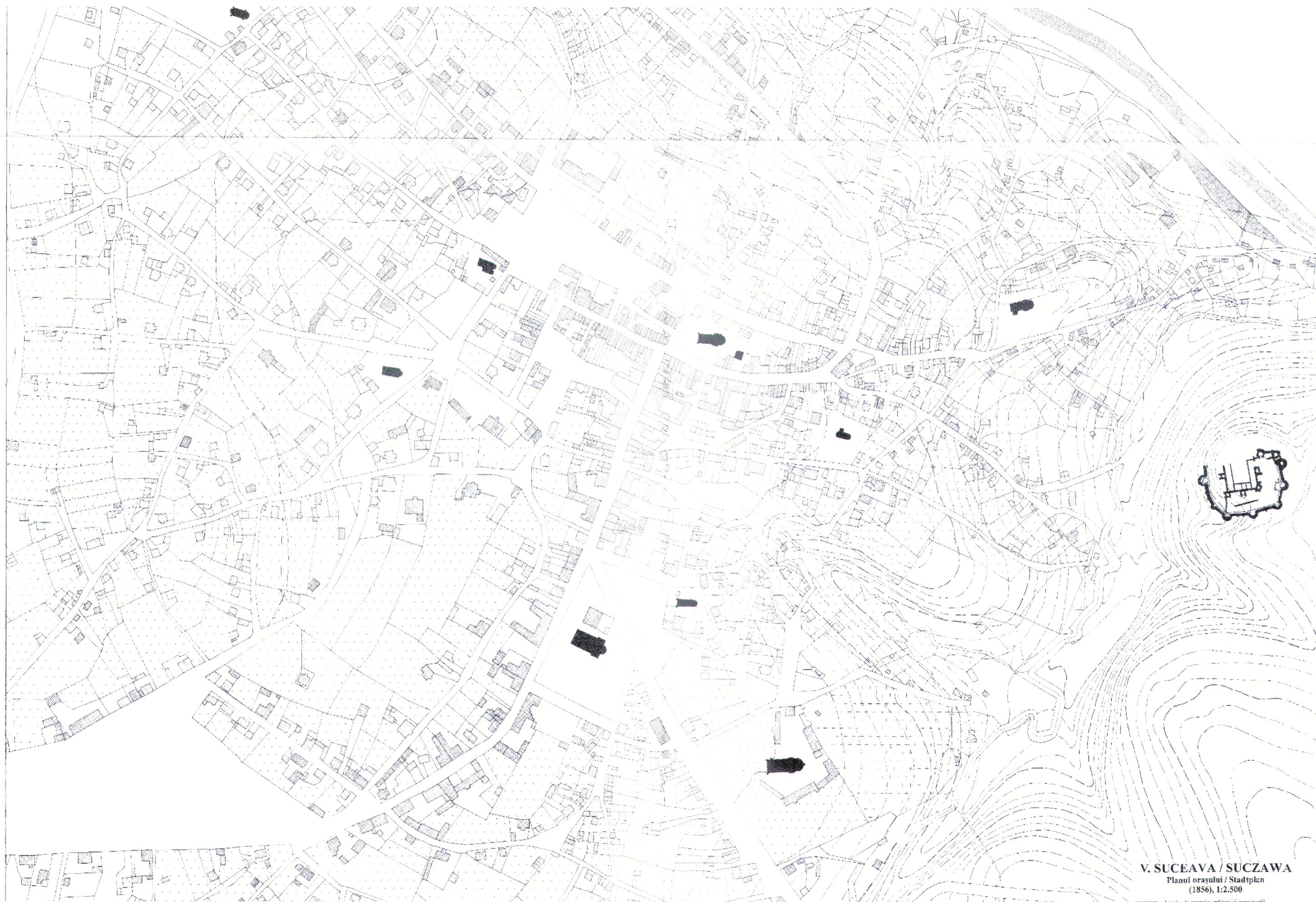
Stampa lui Franz Xaver Knapp datata in 1857 (vezi [anexa 3.2.i](#)), intregeste aceasta imagine a orasului de la mijlocul secolului XIX in care Biserica Domnitelor abia se zareste dintre casele targovetilor prosperi, celorlalte monumente medievale accentuindu-li-se importanta.

Aceste date sunt necesare si trebuie sa intre in baza de informatii pe care se vor fundamenta solutiile finale ce se vor propune prin proiectul de punere in valoare si evidentiere a zonei istorice protejate.

Anexele 3.2.

anexele 3.2. a - i extrase din
ATLAS ISTORIC AL ORAȘELOR DIN ROMÂNIA, Seria A Moldova, Fascicula 1, SUCEAVA - ACADEMIA ROMÂNĂ Comisia de Istorie a Orașelor din România, Contribuții privind istoria orașelor Vol. IV - Editura Enciclopedică București, 2005

VI. SUCEAVA / SUCZAWA

Denumiri de străzi (vechi și actuale)

și numere de proprietăți (1856)

Straßennamen (früher und heute)

Nummern der Besitzungen

1:2.500

Limite de proprietăți și construcții

Besitz- und Gebäudegrenzen

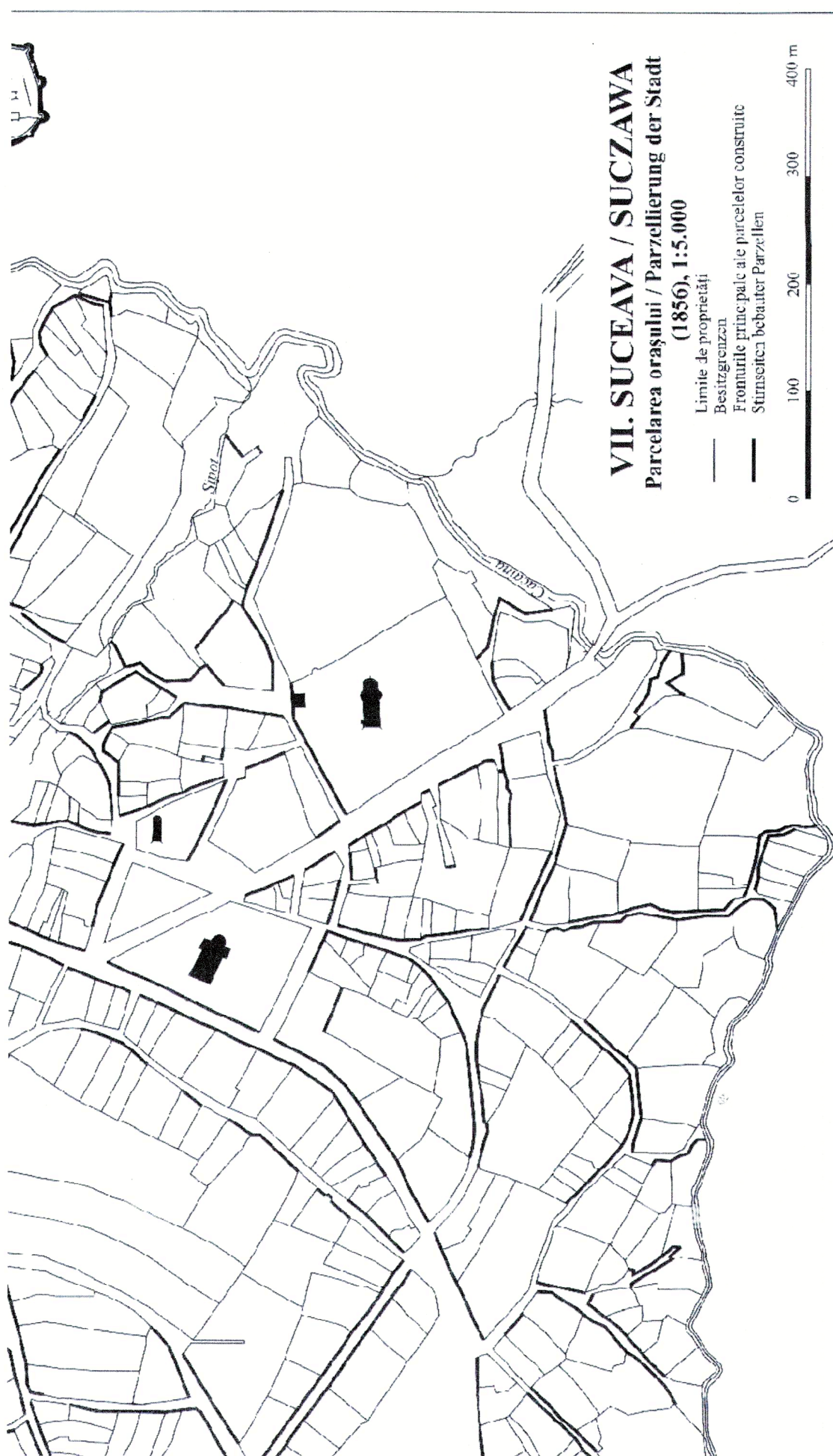
Corpuri de proprietate dependente de o parcare

Zu einer Parzelle gehörige Teile

458 Număr de proprietate / Nummer der Besitz

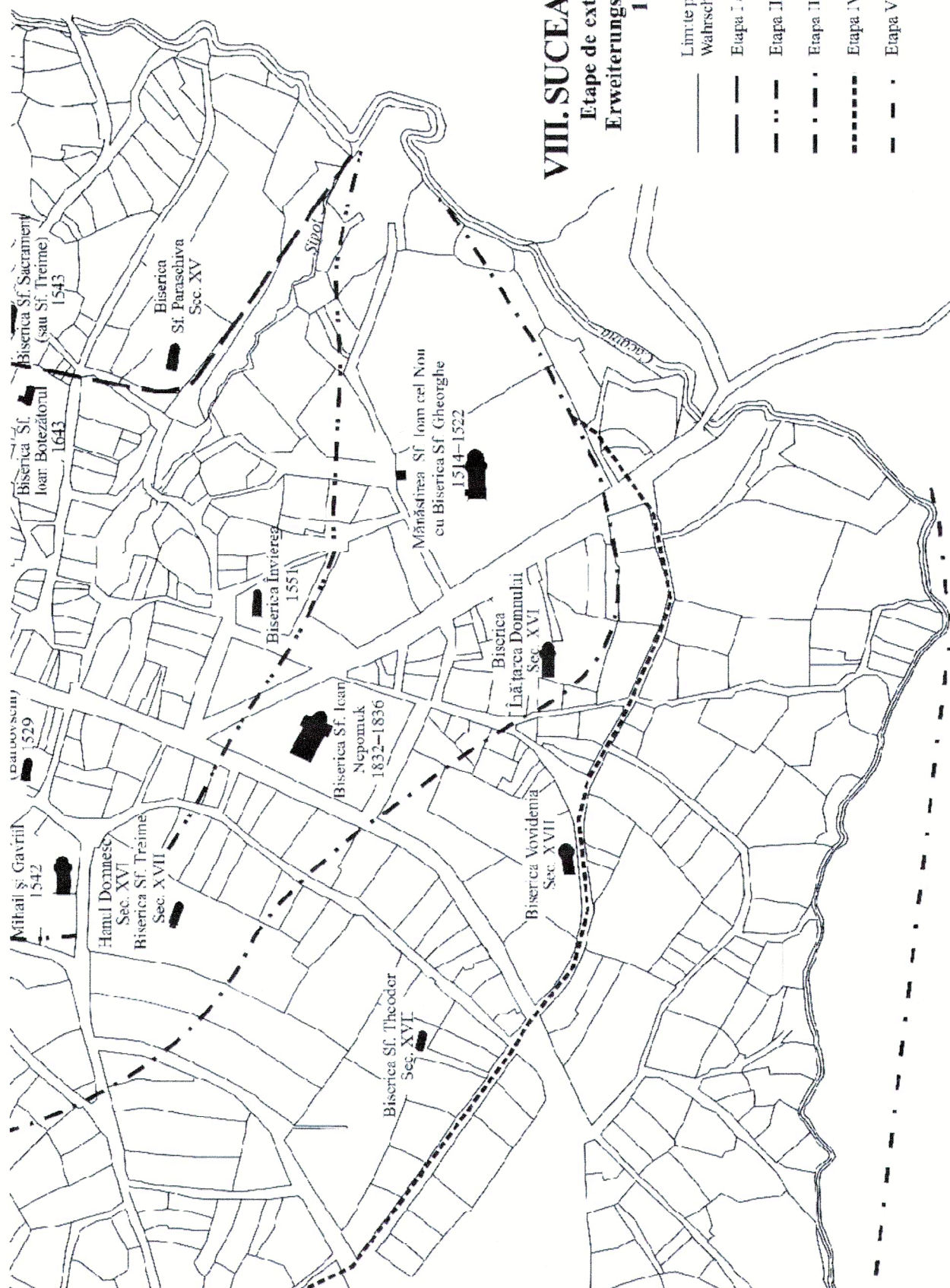
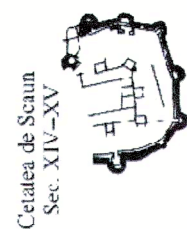

VI. SUCEAVA / SUCZAWA
Denumiri de străzi (vechi și actuale)
și numere de proprietăți (1856)
Straßennamen (früher und heute)
Nummern der Besitzungen
1:2.500

VII. SUCEAVA / SUCZAWA
Parcelarea oraşului / Parzellierung der Stadt
(1856), 1:5.000

ETAPE DE EXTINDERE A ORAȘULUI

Etapa I

Orașul și-a început evoluția din colțul de est al ariei istorice, pe platoul delimitat de râul Suceava și pârâul Târgului (Cacaina) și o serie de falii (râpe) spre sud și nord. Conform cercetărilor arheologice, aria locuită a fost înconjurată cu o fortificație de pământ și lemn, care, după planurile publicate ca urmare a cercetărilor arheologice, nu are un traseu bine definit.

Etapa a II-a

La sfârșitul secolului al XIV-lea această structură preurbană este înlocuită cu una de tip urban, ca urmare a unei serii de operațiuni urbanistice prilejuite de stabilirea domniei aici.

Centrul fostei arii locuite a fost ocupat de biserica Mirăuți (primul sediu al Mitropoliei Moldovei), iar zona de la vest de fosta fortificație a fost ocupată relativ rapid până la începutul secolului al XV-lea. Probele acestei ocupări sunt cronologiile construirii bisericilor, cunoscute documentar și arheologic.

Limitele acestei etape sunt: est – pârâul Târgului, nord – pe un aliniament la cca 50 de metri nord de Ulița Fruntea / Lungă și de biserica Mirăuți (presupunându-se și existența unui nucleu izolat în jurul bisericii Adormirea Maicii Domnului – Ițcanii Vechi, datată, după unele opinii, la sfârșitul secolului al XIV-lea), vest – zona bisericii Sfântul Simion și sud la cca 50 de metri sud de Ulița Mare – biserica Sfânta Cruce, incluzând probabil și teritoriile viitoarelor biserici Sfinții Arhangheli și Barbovschi (atunci nedificate) și sigur teritoriul bisericii Sfânta Parascheva din sud-estul zonei și al bisericii Învierea, din sud, a cărei primă etapă, de lemn, datează de la sfârșitul secolului al XIV-lea – prima jumătate a secolului al XV-lea. Centrul acestei etape este târgul-bazar, dezvoltat între ulițele Fruntea și Mare.

Etapa a III-a

În intervalul dintre primele decenii ale secolului al XV-lea și începutul secolului al XVII-lea, extinderea s-a produs spre nord (înglobând teritoriul bisericii catolice din nordul târgului – din punctul „Drumul Național”) și spre nord-est, dincolo de drum, prin teritoriul

bisericii rusești, eventual al bisericii Sfântul Anastasie, amintită documentar la 1461 (teritorii care puteau fi și izolate de aria construită a orașului), vest (dezvoltând zona din jurul bisericii Sfântul Simion și, spre sud, zona bisericii Sfântul Nicolae – edificate în secolele XVI-XVII), sud (înglobând zonele bisericilor Sfânta Treime, spre sud-vest, și Înălțarea Domnului, de la sfârșitul secolului al XVI-lea, și mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou, construită la începutul secolului al XVI-lea). Era un teritoriu conturat, aproximativ, de șanțul de apărare de secol XV, șanț ce proteja și importante arii libere, care au fost ocupate mai târziu.

Etapa a IV-a

După primele două decenii ale secolului al XVII-lea și până la sfârșitul secolului al XVII-lea, orașul se extinde în special spre vest (pe o verticală pornind de la Sfântul Simion și înglobând, probabil, nucleul din jurul bisericii Adormirea Maicii Domnului – Ițcanii Vechi) și sud (înglobând zonele bisericilor Sfântul Theodor și Vovidenia). Această curbă a liniei orașului este relativ paralelă cu curba limitei anterioare, racordându-se, în sud, cu zona mănăstirii Sfântul Ioan cel Nou.

Etapa a V-a

Reprezintă etapa de relativă stagnare, până către finele secolului al XIX-lea, sfârșitul ei fiind surprins de planurile din a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Conform acestora, orașul ocupa teritoriul de până la șanțul amenajat în 1785, zonele Areni (în sud-vest) și Tătărași (în sud), cu toate că această ultimă zonă ar putea fi considerată ca aparținând etapelor anterioare, dat fiind faptul că există date despre biserica din Tătărași care o plasează în secolul al XV-lea. Spre nord se atinge râul Suceava și pârâul Morii (Ițcanii Vechi). În legătură cu Tătărași și Ițcanii Vechi, este foarte probabilă înglobarea lor ca unități rurale mai vechi și independente de oraș.

Etapa a VI-a

Până la mijlocul secolului XX extinderea orașului se realizează doar spre vest (la sud de Zamca).

Etapa a VII-a

Extinderea planificată a orașului, corespunzătoare perioadei postbelice, s-a făcut doar prin cartierele Zamca, George Enescu, Mărășești, Alexandru cel Bun (parțial, o restructurare a țesutului tradițional sudic), prin zona Spitalului, Universității, cartierul industrial din sud-vest și prin masivele obiective industriale de la nord de râul Suceava, prin care orașul s-a articulat zonal Burdujeni.

bisericii rusești, eventual al bisericii Sfântul Anastasie, amintită documentar la 1461 (teritorii care puteau fi și izolate de aria construită a orașului), vest (dezvoltând zona din jurul bisericii Sfântul Simion și, spre sud, zona bisericii Sfântul Nicolae – edificate în secolele XVI-XVII), sud (înglobând zonele bisericilor Sfântul Teodor și Vovidenia). Această curbă a liniei orașului este relativ paralelă cu curbă liniei anterioare, recordându-se, în sud, cu zona mănăstirii Sfântul Ioan cel Nou.

Etapa a IV-a

După primele două decenii ale secolului al XVII-lea și până la sfârșitul secolului al XVII-lea, orașul se extinde în special spre vest (pe o verticală pornind de la Sfântul Simion și înglobând, probabil, nucleul din jurul bisericii Adormirea Maicii Domnului – Ileanii Vechii) și sud (înglobând zonele bisericilor Sfântul Teodor și Vovidenia). Această curbă a liniei orașului este relativ paralelă cu curbă liniei anterioare, recordându-se, în sud, cu zona mănăstirii Sfântul Ioan cel Nou.

Etapa a V-a

Reprezintă etapa de relativă stagnare, până către finele secolului al XIX-lea, sfârșitul ei fiind surprins de planurile din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Conform acestora, orașul ocupa teritoriul de până la șanțul amenajat în 1785, zonele Arceni (în sud-vest) și Tătărași (în sud), cu toate că această ultimă zonă ar putea fi considerată ca aparținând etapelor anterioare, dat fiind faptul că există date despre biserica din Tătărași care o placează în secolul al XV-lea. Spre nord se atinge râul Suceava și pârâul Morii (Ileanii Vechii). În legătură cu Tătărași și Ileanii Vechii, este foarte probabil înglobarea lor ca unități rurale mai vechi și independente de oraș.

Etapa a VI-a

Până la mijlocul secolului XX extinderea orașului se realizează doar spre vest (la sud de Zameca).

Etapa a VII-a

Extinderea planificată a orașului, corespunzătoare perioadei postbelice, s-a făcut doar prin cartierele Zameca, George Enescu, Mărășești, Alexandru cel Bun (parțial), o restructurare a (esutului tradițional sudic), prin zona Spitalului, Universității, cartierul industrial din sud-vest și prin masivele obiective industriale de la nord de râul Suceava, prin care orașul s-a articulat zonei Burdujeni.

MONUMENTE ISTORICE

Cetatea de Scaun

Situată pe latura de est a orașului, pe un pînț terminal al platoului înalt de cca 70 m, cunoscut sub numele de „Câmpul Șanțurilor”, care domină lunea râului Suceava, Cetatea de Scaun a fost construită la sfârșitul secolului al XIV-lea, în timpul domniei lui Petru I Mușatinul (1375–1391). Prima mențiune documentară care a ajuns până la noi datează din 11 februarie 1388. Fortul mușatin, o construcție de plan rectangular (36×40 m) a fost edificat din piatră de carieră, nefasonată, legată cu mortar de bună calitate, cu ziduri groase de cca 1,5 m, întărite pe mijlocul și la colțurile fiecărei laturi cu turnuri de apărare, de formă pătrată.

Răspândirea, la mijlocul secolului al XV-lea, a unei noi tehnici de luptă, artileria, a impus luarea unor măsuri, care să contribuie la creșterea capacității de rezistență a Cetății de Scaun. Este meritul voievodului Ștefan cel Mare (1457–1504) care a restructurat fortul mușatin, adaptându-l noilor tehnici de luptă. Vechiul șanț de apărare a fost astupat și, pe mijlocul lui, a fost înălțat, în două faze, un zid de incintă, care înconjură, ca un inel, vechiul fort. Într-o primă etapă, anterioară asediului otoman din vara anului 1476, zidul de incintă, cu grosimea de cca 1,5 m, era întărit cu turnuri rectangulare. După asediu, primele pânze de ziduri s-au adăugat o a doua, astfel că se ajunge ca zidul de incintă să aibă o grosime de aproximativ 3,5–4 m, iar turnurile rectangulare au fost transformate în bastioane semicirculare, propice amplasării turnurilor și având o rezistență sporită în fața loviturilor de ghulele. Tot acum a fost săpat și noul șanț de apărare, ce înconjură cetatea pe laturile de est, sud și vest, și se construiește contraescarpa. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare au fost modificate interioarele cetății: paraulul, care a fost repetat, lăcățelele domnești, „sala sfatului domnesc”, încăperile destinate curtenilor și slujitorilor, pivnițele, toate fiind adaptate cerințelor legate de desfășurarea vieții de curte și, mai cu seamă, gustului vremii.

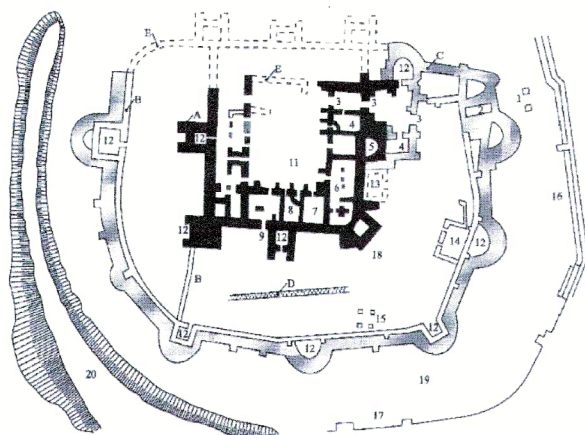

Fig. 8. / Abb. 8. Cetatea de Scaun din Suceava / Fürstenburg in Suceava.

A. Faza Petru Mușatinul / Basoutappe Petru Mușatinul; B. Faza I Ștefan cel Mare / Ștefan cel Mare; C. Faza II Ștefan cel Mare / Ștefan cel Mare; D. Zid Alexandru cel Bun / Zid Alexandru cel Bun; E. Ziduri prăbușite / Verfallene Mauern; 1. Stâlpi de la podul de intrare / Stützen des Einfahrtbrückes; 2. Capcană / Falle; 3. Porți de intrare / Tore; 4. Camera de gardă / Wächterum; 5. Capela (absidă) / Kapelle (Apsiden); 6. Hala de sus (depozit) / Obere Halle (Lageraum); 7. Hala / Halle; 8. Închisura / Gefängnis; 9. Prima intrare în cetate / Erstes Burgtor; 10. Hala de jos (pivniță) / Untere Halle (Keller); 11. Curte interioară / Innenhof; 12. Bastion / Bastion; 13. Monetărie din sec. XVII / Münze; 14. Pulberbar / Pulverkammer; 15. Loc de execuție / Hinrichtungsort; 16. Contraescarpă / Contraescarp; 17. Contraescarpă prăbușită / Eingestürzte Contraescarp; 18. Curte exterioară / Zwinger; 19. Șanț de apărare / Graben; 20. Val de apărare / Wall.

Refăcută la sfârșitul secolului al XVI-lea, după distrugerile suferite în timpul asediului din anul 1563, Cetatea de Scaun va cunoaște în perioada domniei lui Vasile Lupu o ultimă etapă de strălucire, când a fost modificată și adaptată conform cerințelor epocii. Cetatea de Scaun a Sucevei a fost distrusă în 1675, din ordinul turcilor, și apoi transformată de țărgovești în curtea de piatră, zidurile fiind acoperite, de-a lungul anilor, de moliș și pământ. În perioada 1895–1904 la Cetate au fost întreprinse ample lucrări de degajare a zidurilor, care au fost consolidate, lucrări care au permis conservarea acestor impunătoare ruine. Cercetările arheologice sistematice, continuate până astăzi, au debutat în vara anului 1952. Tot în acel an au fost inițiate și lucrările de restaurare, în prezent fiind în plină desfășurare.

Cetatea Șcheia

Menționată în tradiția locală drept „Cetatea de Apus” a lui Ștefan cel Mare, Cetatea Șcheia, situată pe creasta dealului Șepțelici, în marginea de nord-vest a orașului Suceava, a fost descoperită în urma cercetărilor arheologice efectuate în decenții șase al secolului trecut. Cetatea Șcheia, un fort romboidal (39×37 m), cu ziduri groase de cca 3 m, realizate din piatră de carieră nefasonată, legată cu mortar de bună calitate, având în fiecare colț, la exterior, câte un turn rectangular și curtea nordică prevăzută cu contraforturi, a fost construită la sfârșitul secolului al XIV-lea, în timpul domniei voievodului Petru I Mușatinul. Datorită amplasării sale pe latura de vest a orașului, într-o poziție dominantă față de luncile pârâului Șcheianca și ale râului Suceava, Cetatea Șcheia a fost menită să supravegheze drumul dinspre Transilvania. Cercetările arheologice au permis formularea ipotezei conform căreia Cetatea Șcheia a fost părăsită și demantelată, înainte de a fi terminată, la începutul secolului al XV-lea, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun.

Curtea domnească

Petru I Mușatinul a efectuat o amplificare și o redistribuire din punct de vedere planimetric a amplasării unor edificii în ansamblul teritoriului urban al Sucevei, dovadă cea mai elocventă constituind-o, în acest sens, destăințarea primei fortificații de tip *val de pământ-șanț palisadă*, pe care târgul Sucevei a avut-o din prima jumătate a secolului al XIV-lea, înainte ca domnia, însoțită de întreg aparatul ei administrativ, să se fi mutat, sosind aici, de la Siret.

Din timpul domniei lui Petru I Mușatinul, mai cu seamă, dar, se pare, și din acelea ale urmașilor săi de până la finele secolului al XIV-lea datează cele mai vechi construcții de la Curtea domnească din Suceava, într-un perimetru mareat în teren de vechile biserici din piatră ale târgului (cele purtând hramurile Sfântul Gheorghe (Mirăuți), Sfântul Dumitru și Sfânta Inverie), toate, înscrise în intervalul cronologie amintit.

Cel puțin în zona Curții domnești a fost identificat, cu claritate, și un nivel de viitoare anterior importanțelor eforturi de edificare întreprinse în ultimul sfert al secolului al XIV-lea, cărtia, fie și din pricina faptului că până în momentul de față nu au fost descoperite, nu îi pot fi atribuite, din punct de vedere arheologic, și edificiile corespunzătoare.

Complexele de tipul locuințelor de suprafață din lemn cu pivniță (C1, C2, L1, L3, L5, L6, L7 și L8), consemnate în planul de situație al Curții domnești din Suceava, întocmit pe baza cercetărilor arheologice desfășurate aici între anii 1951 și 2004, datează, fără excepție, din perioada la care ne referim. Dintre acestea, cel puțin indicativul C1 îi este atribuit rolul de (cea dintâi) casă domnească, ori sediu privat de același rang, a domnului (Petru I Mușatinul) de la Suceava. O mențiune documentară, ilustrând, fără îndoială, existența Curții domnești la Suceava – prima cu această semnificație – datează din 3 februarie 1397, când, aici, sosese „ad domum nostrum” marele palatin al Poloniei, Spytek de Melesztyn, chemat de voievodul Moldovei, Ștefan I (1394–1399), pentru a se ajunge între cele două state la o înțelegere asupra tuturor chestiunilor care duceseră la răcirea relațiilor dintre ele.

Fazei următoare – ca moment distinct al materializării factorilor de concepție și acțiune etnocoasă – îi aparțin, atât în cadrul evoluției cronologice, cât și în acela al revizuirii aspectelor de factură planimetrică, edificiile turnurilor T1 și T2, precum și celea ale pivnițelor C3, C6, C7 și C9. În aceeași perioadă, anume aceea a domniei lui Alexandru cel Bun (1400–1432) s-ar putea încadra și planimetria unui corp de clădire fără pivniță, dezvoltat spre vest și adosat laturii de pe aceeași parte a complexului C3, actualmente considerat a fi fost inclus de Ștefan cel Mare în configurația corpului de clădiri C5, formând latura nordică a ansamblului.

Indiscutabil, cele mai notabile prefaceri ale Curții domnești din Suceava se petrec în cea de-a doua jumătate a secolului al XV-lea, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457–1504), când, la capătul a două etape de lucrări (ante și post 1485), edificiul Curții domnești dobândește aproape configurația cunoscută acum a turnelor păstrate până în zilele noastre. Ștefan cel Mare adesează, pe latura de sud a complexului existent C3, o nouă construcție cu pivniță, ale cărei bolți sunt sprijinite de masive pile din piatră. Pe latura de nord, este construit, în această perioadă, pe o lungime de 54 m, corpul de clădire C5, înzestrat, probabil, cu un turn de poartă, în zona treimei mijlocii a edificiului. Întreaga curte interioară a fost pavată cu lespezi. Până în momentul actual, cercetările arheologice de la Curtea domnească nu au putut proba, cu argumente decisive, existența unui zid de incintă.

Ultima fază a evoluției ansamblului de clădiri alcătuit de palatul Curții domnești din Suceava este cea petrecută odată cu lucrările de restaurare a corpului de clădiri preexistente (C3, C4, C5) și cu lucrările de extindere a aripii estice spre sud, zonă în care palatul mai primește o încăpere cu pivniță. Toate aceste lucrări sunt atestate, inclusiv documentar, în vremea domniei voievodului Vasile Lupu (1634–1653).

Data exactă a părăsirii Curții domnești nu se cunoaște, dar este mai mult ca probabil că ea a avut loc în timpul domniei lui Dumitrașco Cantacuzino. Oricum, este cert că la sfârșitul secolului al XVII-lea Curtea din Suceava era abandonată, călătorii străini găsim „un puț de zid pus, în care mai înainte, în vechime, aici locuiau domni Moldovei”.

BISERICI ORTODOXE EXISTENTE

Biserica Sfântul Gheorghe (Mirăuți)

Tradiția locală atribuie construirea bisericii Sfântul Gheorghe, fie lui Dragoș Vodă (cca 1347–cca 1354), fie lui Iuga Vodă (1399). Signu este faptul că, în 1415, Alexandru cel Bun aduce moaștele Sfântului Ioan cel Nou la Suceava și le depune în biserica Sfântul Gheorghe, devenită, între timp, catedrală mitropolitană. Arhitectul Karl A. Romstorfer, care a condus lucrările de restaurare, între anii 1898 și 1903, bazându-se pe unele detalii constructive, a avansat ipoteza că biserica Mirăuți a fost construită în timpul domniei lui Petru I Mușatinul, probabil în același timp sau într-o perioadă imediat ulterioară Cetății de Scaun. Cercetări arheologice recente au dus la descoperirea vestigiilor unei biserici de zid, de plan dreptunghiular, cu absida altarului polygonală, care a fost atribuită domniei lui Petru I Mușatinul. În interiorul primului lăcaș de cult au fost descoperite câteva morminte, între care și cel al Evdochiei de Kiev, prima soție a lui Ștefan cel Mare, ceea ce îndreptățește formularea ipotezei că, la un moment dat, biserica Sfântul Gheorghe a jucat rolul de necropolă voievodală. Distrusă, cu probabilitate, la sfârșitul secolului al XVI-lea, în urma unui cutremur, biserica Sfântul Gheorghe (Mirăuți) a fost reconstituită la începutul secolului al XVII-lea, după cum o probează atât moneda de trei groși de la regele polon Sigismund al III-lea Waza (1587–1632),

Cetatea Șcheia

Menționată în tradiția locală drept „Cetatea de Apus” a lui Ștefan cel Mare, Cetatea Șcheia, situată pe creasta dealului Șepilici, în marginea de nord-vest a orașului Suceava, a fost descoperită în urma cercetărilor arheologice efectuate în deceniul șase al secolului trecut. Cetatea Șcheia, un fort romboidal (39×37 m), cu ziduri groase de cca 3 m, realizate din piatră de carieră nefasonată, legată cu mortar de bună calitate, având în fiecare colț, la exterior, câte un turn rectangular și curțina nordică prevăzută cu contraforturi, a fost construită la sfârșitul secolului al XIV-lea, în timpul domniei voievodului Petru I Mușatinul. Datorită amplasării sale pe latura de vest a orașului, într-o poziție dominantă față de luncile pârâului Șcheianca și ale râului Suceava, Cetatea Șcheia a fost menită să supravegheze drumul dinspre Transilvania. Cercetările arheologice au permis formularea ipotezei conform căreia Cetatea Șcheia a fost părăsită și demantelată, înainte de a fi terminată, la începutul secolului al XV-lea, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun.

Curtea domnească

Petru I Mușatinul a efectuat o amplificare și o redistribuire din punct de vedere planimetric a amplasării unor edificii în ansamblul teritoriului urban al Sucevei, dovada cea mai clocventă constituind-o, în acest sens, desființarea primei fortificații de tip *val de pământ-șanț-palisadă*, pe care târgul Sucevei a avut-o din prima jumătate a secolului al XIV-lea, înainte ca domnia, însoțită de întreg aparatul ei administrativ, să se fi mutat, sosind aici, de la Siret.

Din timpul domniei lui Petru I Mușatinul, mai cu seamă, dar, se pare, și din acelea ale urmașilor săi de până la finele secolului al XIV-lea datează cele mai vechi construcții de la Curtea domnească din Suceava, într-un perimetru marcat în teren de vechile biserici din piatră ale târgului (cele purtând hramurile Sfântul Gheorghe (Mirăuți), Sfântul Dumitru și Sfânta Înviere), toate, înscrise în intervalul cronologic amintit.

Cel puțin în zona Curții domnești a fost identificat, cu claritate, și un nivel de viață anterior importantelor eforturi de edificare întreprinse în ultimul sfert al secolului al XIV-lea, căruia, fie și din pricina faptului că până în momentul de față nu au fost descoperite, nu îi pot fi atribuite, din punct de vedere arheologic, și edificiile corespunzătoare.

Complexele de tipul locuințelor de suprafață din lemn cu pivniță (C1, C2, L1, L3, L5, L6, L7 și L8), consemnate în planul de situație al Curții domnești din Suceava, întocmit pe baza cercetărilor arheologice desfășurate aici între anii 1951 și 2004, datează, fără excepție, din perioada la care ne referim. Dintre acestea, celui purtând indicativul C1 îi este atribuit rolul de (cea dintâi) casă domnească, ori sediu privat de același rang, a domnului (Petru I Mușatinul) de la Suceava. O mențiune documentară, ilustrând, fără îndoială, existența Curții domnești la Suceava – prima cu această semnificație – datează din 3 februarie 1397, când, aici, soscște „*ad domum nostram*” marele palatin al Poloniei, Spytek de Melesztyn, chemat de voievodul Moldovei, Ștefan I (1394–1399), pentru a se ajunge între cele două state la o înțelegere asupra tuturor chestiunilor care duseseră la răciră relațiilor dintre ele.

Fazei următoare – ca moment distinct al materializării factorilor de concepție și acțiune ctitoricească – îi aparțin, atât în cadrul evoluției cronologice, cât și în acela al revizuirii aspectelor de factură planimetrică, edificiile turnurilor T1 și T2, precum și acelea ale pivnițelor C3, C6, C7 și C9. În aceeași perioadă, anume aceea a domniei lui Alexandru cel Bun (1400–1432) s-ar putea încadra și planimetria unui corp de clădire fără pivniță, dezvoltat spre vest și adosat laturii de pe aceeași parte a complexului C3, actualmente considerat a fi fost inclus de Ștefan cel Mare în configurația corpului de clădiri C5, formând latura nordică a ansamblului.

Indiscutabil, cele mai notabile prefaceri ale Curții domnești din Suceava se petrec în cea de-a doua jumătate a secolului al XV-lea, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457–1504), când, la capătul a două etape de lucrări (ante și post 1485), edificiul Curții domnești dobândește aproape configurația cunoscută acum a ruinelor păstrate până în zilele noastre. Ștefan cel Mare adosează, pe latura de sud a complexului existent C3, o nouă construcție cu pivniță, ale cărei bolți sunt sprijinite de masive pile din piatră. Pe latura de nord, este construit, în această perioadă, pe o lungime de 54 m, corpul de clădire C5, înzestrat, probabil, cu un turn de poartă, în zona treimii mijlocii a edificiului. Întreaga curte interioară a fost pavată cu lespezi. Până în momentul actual, cercetările arheologice de la Curtea domnească nu au putut proba, cu argumente decisive, existența unui zid de incintă.

Ultima fază a evoluției ansamblului de clădiri alcătuind palatul Curții domnești din Suceava este cea petrecută odată cu lucrările de restaurare a corpurilor de clădiri preexistente (C3, C4, C5) și cu lucrările de extindere a aripii estice spre sud, zonă în care palatul mai primește o încăperă cu pivniță. Toate aceste lucrări sunt atestate, inclusiv documentar, în vremea domniei voievodului Vasile Lupu (1634–1653).

Data exactă a părăsirii Curții domnești nu se cunoaște, dar este mai mult ca probabil că ea a avut loc în timpul domniei lui Dumitrașco Cantacuzino. Oricum, este cert că la sfârșitul secolului al XVII-lea Curtea din Suceava era abandonată, călătorii străini găsind „un palat de zid pustiu, în care mai înainte, în vechime, aici locuiau domnii Moldovei”.

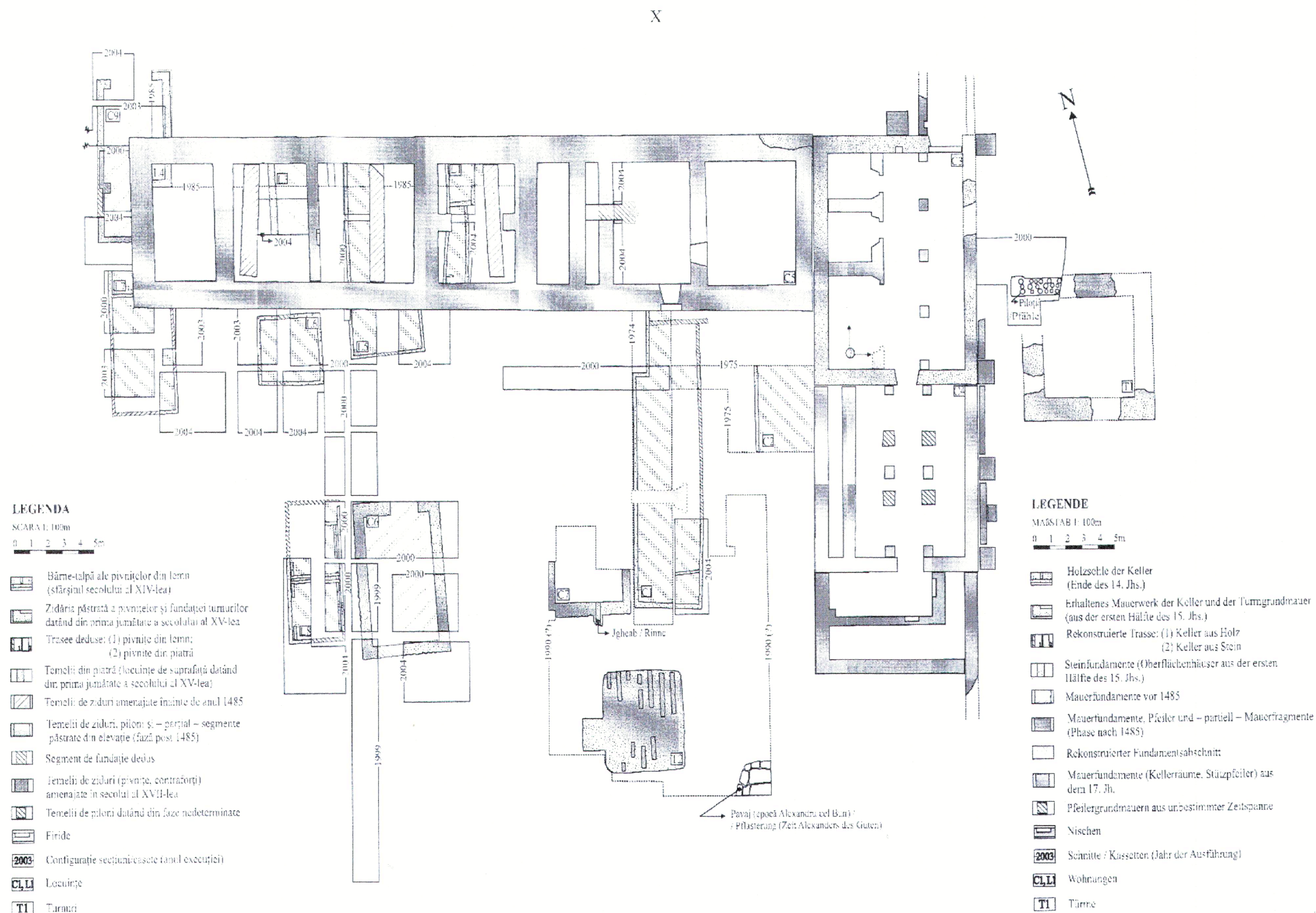

Fig. 9. / Abb. 9. Planul Curții domnești / Grundriss des Fürstenhofs (desen / Zeichnung arh. Gh. Sion)

IX. SUCEAVA \ SUCEAVA
Stamps Franz Xaver Knapp (1827) \ Stich

I.2.3. Trecere in revista a proiectelor cunoscute de punere in valoare a Curtii Domnesti in *cap 2.3. Prezentare si analiză a proiectelor propuse până în prezent pentru aceasta zona* cu evidentiere directiilor si caracteristicilor care se pot incadra intr-o maniera de abordare acceptata de principiile de restaurare a ruinelor arheologice, dar mai ales in contextul urbanistic actual extrem de particular al acestui sit istoric, a evidentiat incercarile de a da un raspuns concret prin proiect necesitatii evidente. Aceasta analiza a contribuit la formularea unor concluzii si reglementari cu accent pe restrictiile si permisivitatile ce s-ar impune.

In interpretarile arheologilor, istoricilor si arhitecților care au studiat zona sau care doar au incercat sa descifreze studiile anterioare, se observa diferente de opinii, puncte de vedere diferite sau chiar contradictorii, firesti, de altfel, intr-o situatie in care materialul autentic ramas in sit se dovedeste extrem de redus. In aceasta privinta, prin prezentul studiu, nu se aspira la gasirea unei interpretari finale si de necontestat. Scopul său este de a stabili modul de abordare a proiectului de reabilitare a monumentului istoric, restrictiile si permisivitatile care trebuie avute in vedere la realizarea proiectului.

De fapt, aceasta este si concluzia cea mai importanta a cercetarii: desi sunt ruine arheologice cu valente arhitecturale, nu poate fi vorba de o reconstituire in situ a unor constructii ipotetice, ci doar de conservarea unor ruine, protejarea, consolidarea si mentinerea lor pentru a fi puse in valoare ca obiecte muzeale si desigur, pentru a se putea constitui in continuare obiectul unor observatii sau cercetari viitoare.

Reconstituirea ipotetica pornind de la argumente care niciodata nu vor acoperi toata aria de incertitudine poate fi obiectul unor desene, machete, holograme sau alte forme de realitate virtuală. Patrimoniul arhitectural virtual este o realitate contemporana prezenta in muzeele lumii si on-line.

Consideram necesara ca aceasta actualizare a studiului istoric care se doreste un studiu de fundamentare a unui proiect pentru restaurarea unui monument de arhitectura aflat in ruine sa includa si cele cateva incercari de reconstituire identificate in documentele cercetate.

Astfel, in *anexele 3.3* prezentam urmatoarele reconstituiri și interpretări:

1. Reconstituirile de prezentare a evolutiei istorice a Curtii Domnesti realizate de arh. Gheorghe Sion sunt extrase din documentele puse la dispozitia de catre arh. Gheorghe Sion in cadrul unei colaborari anterioare si sunt prezentate in *anexele 3.3.1.a - f*. Pentru a intelege cautarile acestor specialisti care au incercat sa-si imagineze cladirile originale ale Curtii Domnesti folosind putinele date existente, prezentam și propunerea de reconstituire a laturilor de nord si est ale Curtii domnesti realizata de arh. Gh. Sion si prezentata in 1989 de arhg. Mircea D. Matei care este o varianta a celei inclusa in reconstituirile de mai sus (vezi *anexa 3.3.1.1*)

Asa cum am afirmat si in *2. Cercetarea de arhitectura* propunerea maximala (vezi *anexa 2.3.1.a*) este importanta pentru punerea in evidenta a necesitatii si posibilitatii unui spatiu muzeal care, pe langa parcul arheologic in aer liber, sa ofere un spatiu muzeal protejat, acoperit si/sau inchis.

2. Reconstituirea propusa in ampla lucrare "Stefan cel Mare si moldovenii din vremea sa" a istoricului Adrian Andrei Rusu (vezi [anexele 3.3.2.a - c](#)) confirma caracterul relativ al acestor interpretari, caracter care nu diminuiaza importanta lor, cel putin pentru satisfacerea imaginatiei iubitorilor de istorie. Este foarte documentata, dand interpretari diferite datelor arheologice si cercetarilor istorice, dar difera de cele propuse de arh. Gheorghe Sion care, asa cum spuneam, a studiat acest monument pe parcursul intregii sale vieti profesionale. Diferenta majora este in interpretarea constructiei de pe latura de est, istoricul Adrian Andrei Rusu propunand impreuna cu graficianul Radu Oltean un turn care il inlocuieste pe cel vechi a carui ruine au fost acoperite de b-dul Ana Ipatescu (prezent in ambele reconstituii Sion si Rusu, cam cu aceeasi volumetrie) Sunt propuse, de asemenea, interpretari diferite pentru spatiile functionale, cea mai surprinzatoare fiind identificarea unui posibil paraclis pe capatul sudic al acestei laturi de est si sunt contestate propunerile de restaurare.

Textul de fundamentare indeamna, dupa cum spuneam, la o cercetare continua si la o interpretare logica. Prezentam in [anexele 3.3.2.d – g](#), doar cateva pagini care se doresc mai degraba un indemn la lectura intregii argumentatii.

Fara a intra in polemici, trebuie apreciate aceste eforturi de imaginatie bazate pe argumente si teorii cu baze rationale. Important este ca materializarea reconstituirilor in viitoarea reabilitare (termen juridic, de altfel, adoptat in limbajul constructiilor) a Curtii Domnesti sa nu depaseasca certitudinea.

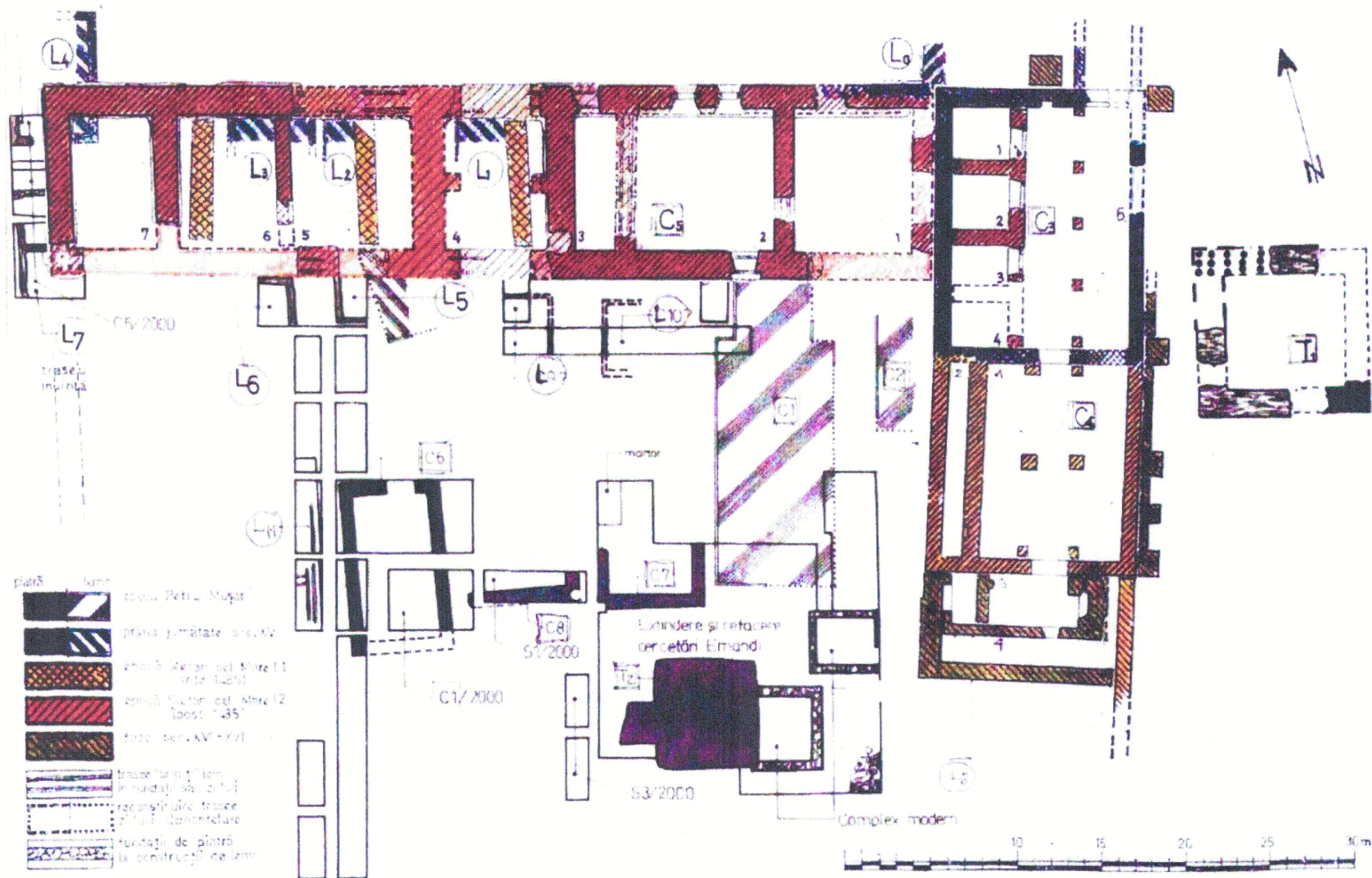
In aceasta idee de a gasi liniile directoare ale interventiei posibile si pentru o mai buna situatie in contextul experientei si experimentelor nationale si internationale au fost prezentate si cateva realizari semnificative din situri similare in [cap 2.4 - Exemple de referință](#).

anexele 3.3.1

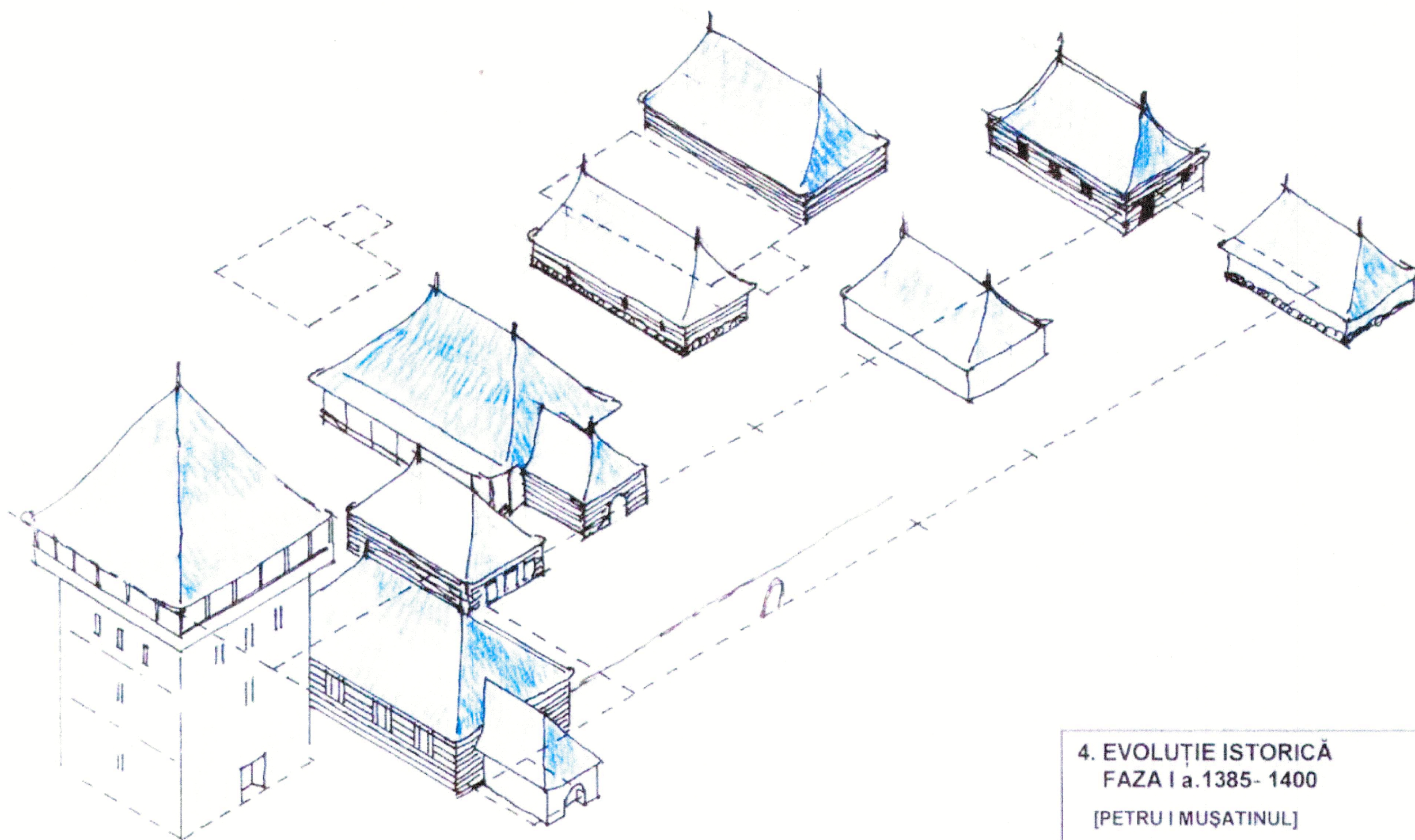
Reconstituirile de prezentare a
evolutiei istorice a Curtii Domnesti
realizata de arh. Gheorghe Sion.

Anexele 3.3.1

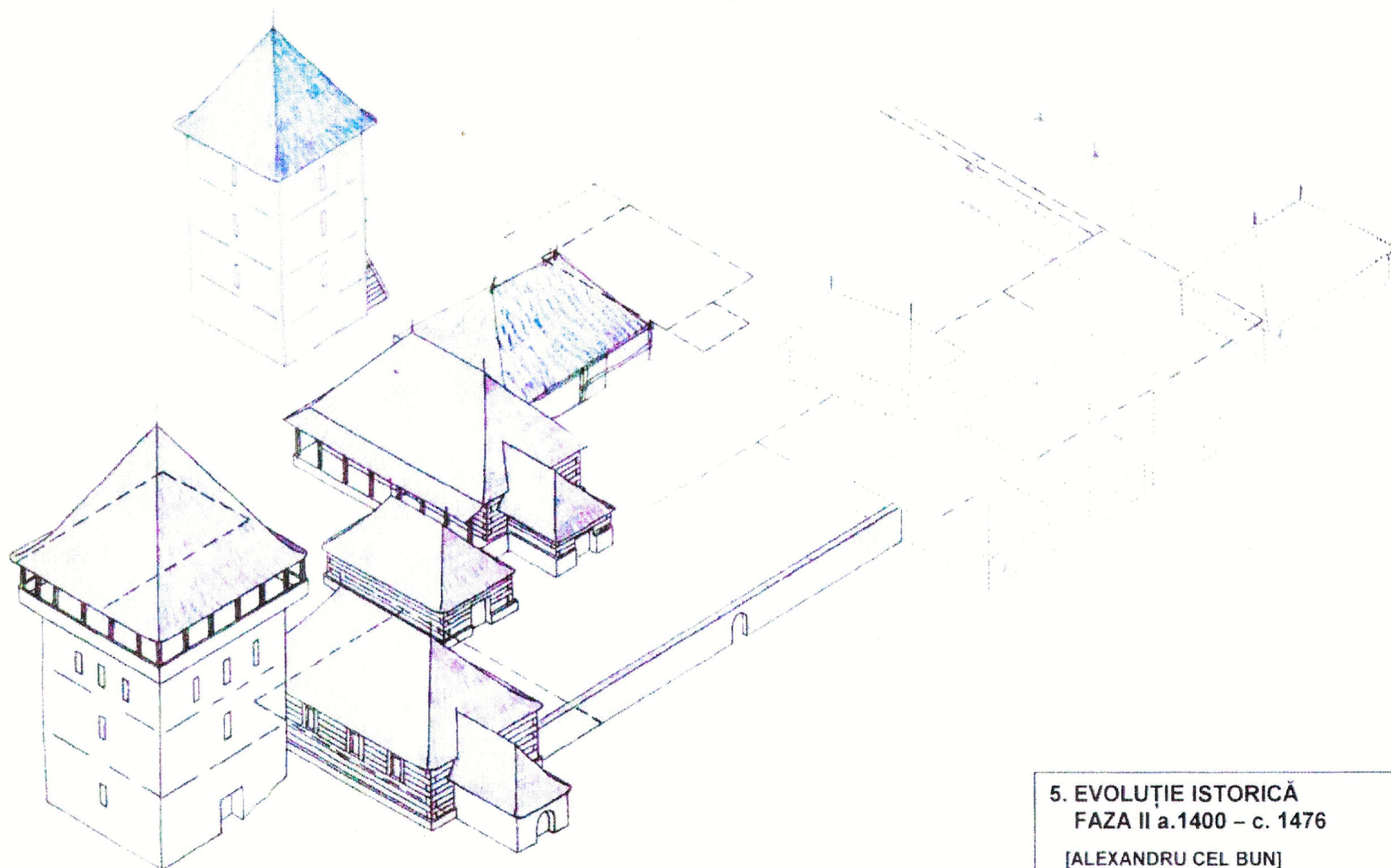
anexele 3.3.1.a – f Reconstituirile de prezentare a *Ansamblului Curtii Domnesti – Obiective si faze istorice* realizata de arh. Gheorghe Sion.

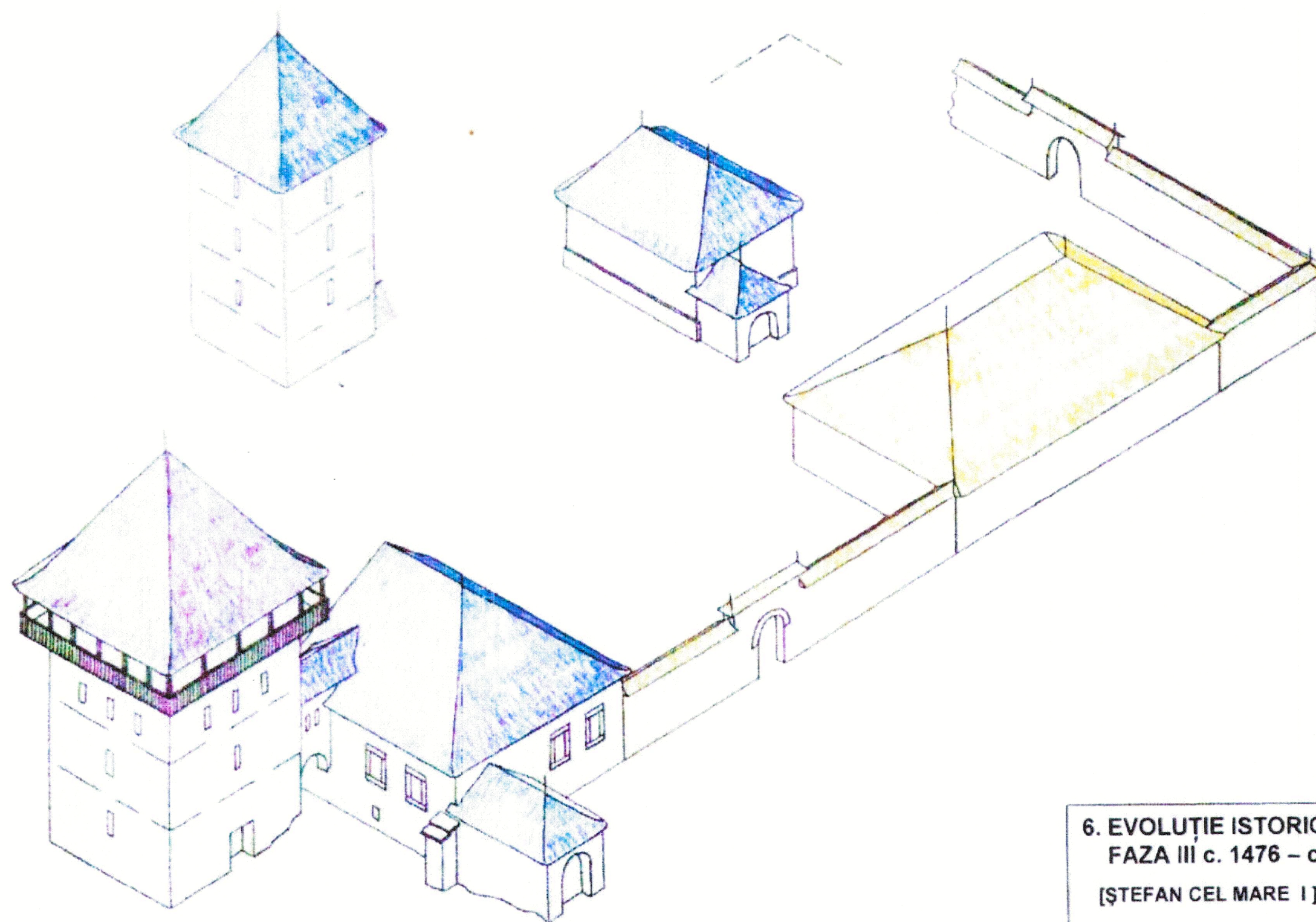
3. ANSAMBLUL CURȚII DOMENȘTI – OBIECTE ȘI FAZE ISTORICE

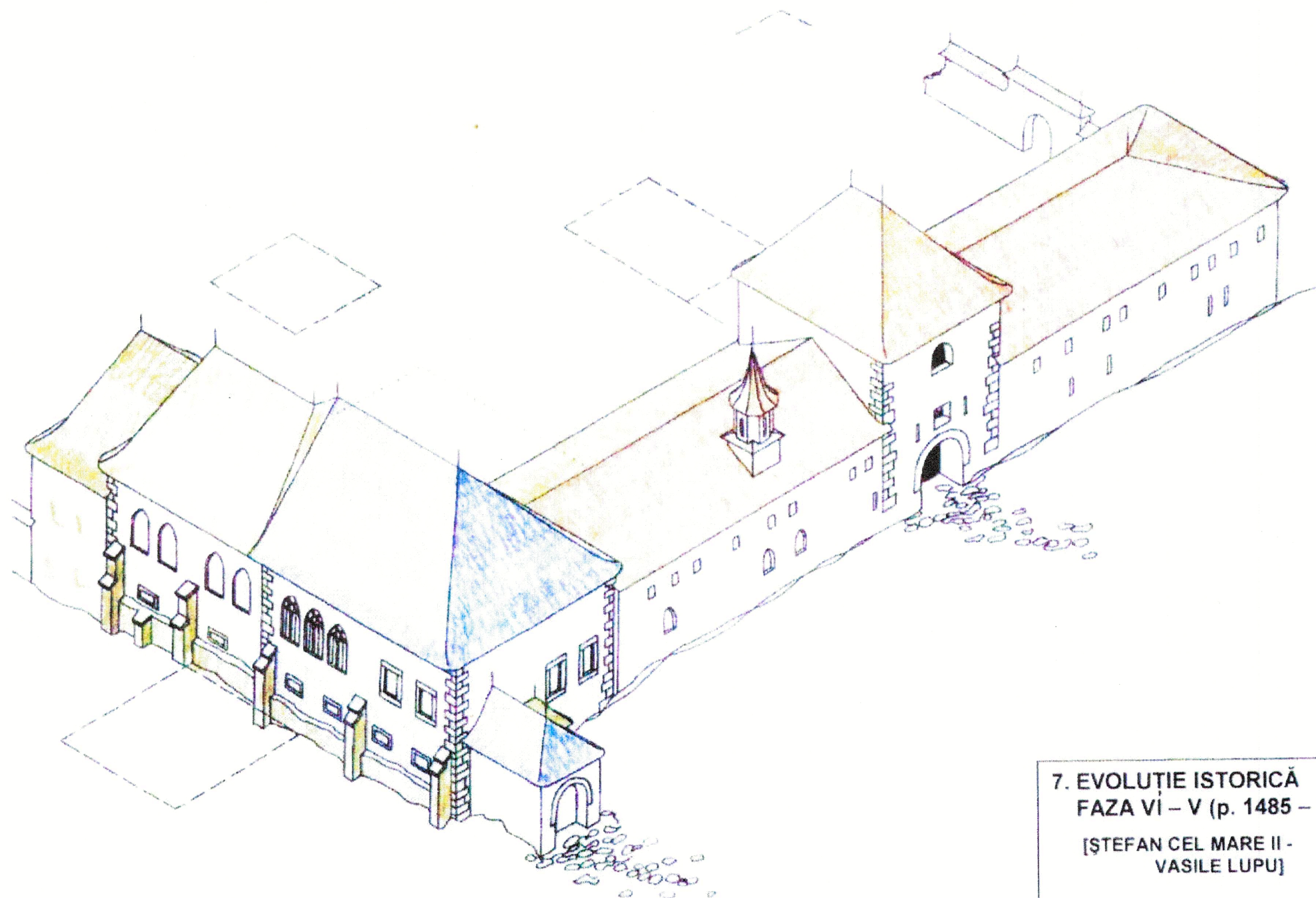
4. EVOLUȚIE ISTORICĂ
FAZA I a.1385- 1400
[PETRU I MUȘATINUL]

5. EVOLUȚIE ISTORICĂ
FAZA II a.1400 – c. 1476
[ALEXANDRU CEL BUN]

6. EVOLUȚIE ISTORICĂ
FAZA III c. 1476 – c.1485
[ȘTEFAN CEL MARE I]

7. EVOLUȚIE ISTORICĂ
FAZA VI – V (p. 1485 – 1504)
[ȘTEFAN CEL MARE II -
VASILE LUPU]

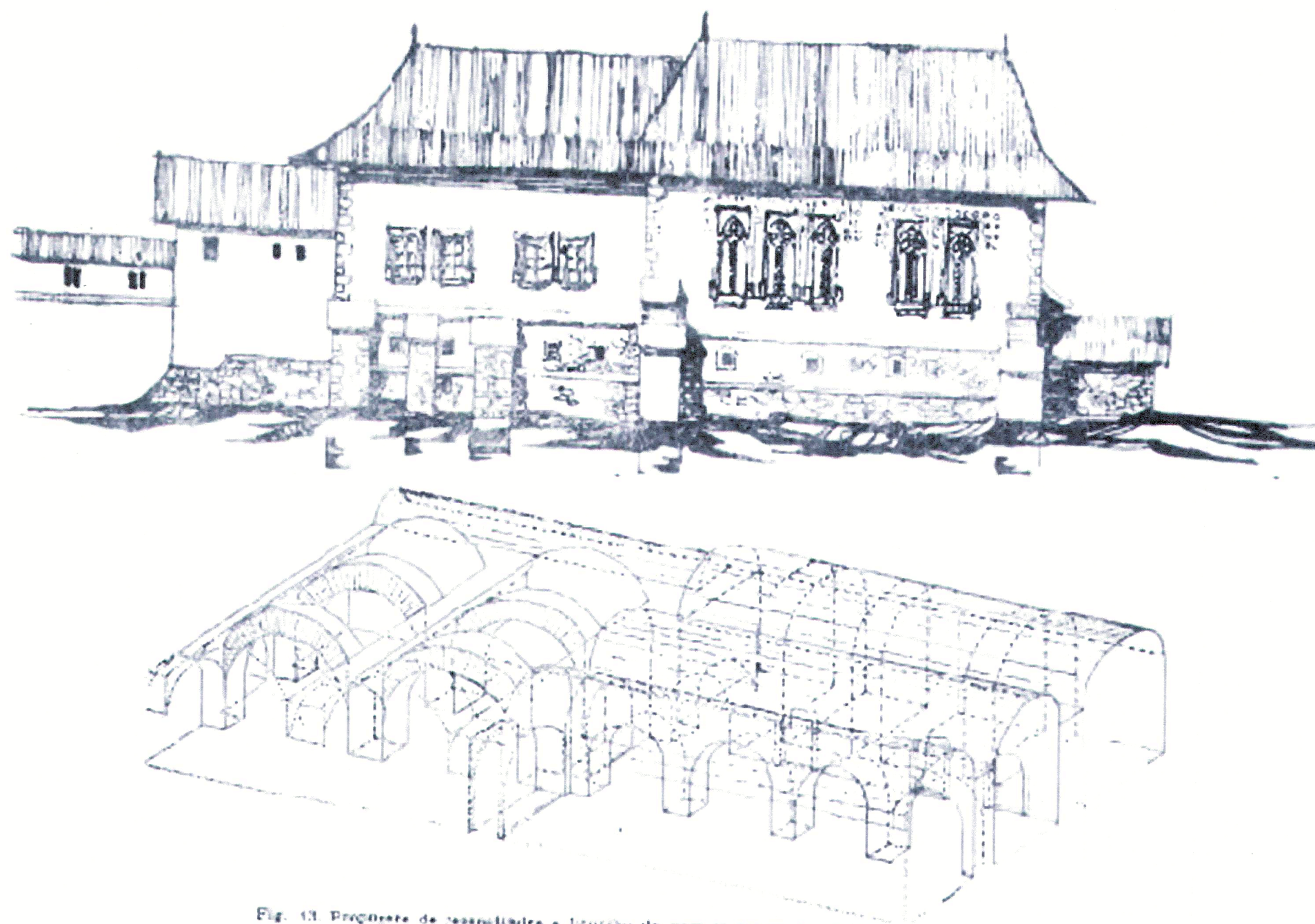

Fig. 13. Propunere de reabilitare a interiorului de pout și est ale Corii (dreptei) (an) Ch. Sion

Fig. 28. Propunere de reconstituire a Curții Domnești de la Suceava realizată de arh. Șh. Sion
(după Matei 1989)

anexele 3.3.2.

extrase din ȘTEFAN CEL MARE ȘI
MOLDOVENII DIN VREMEA SA - *Adrian*
Andrei Rusu - Editura Mega Cluj-Napoca, 2022

Anexele 3.3.2

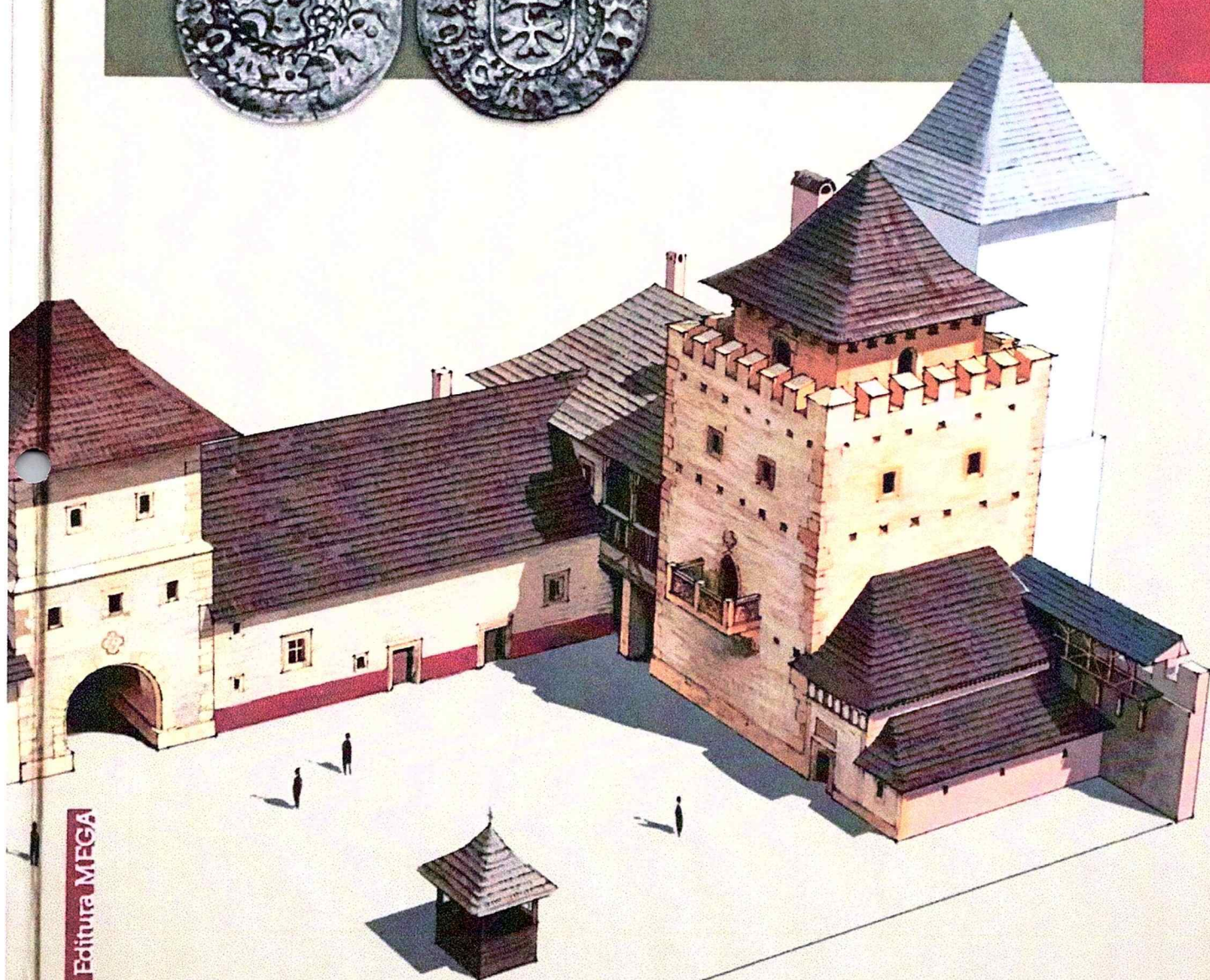
anexele 3.3.2.a – h

extrase din

ȘTEFAN CEL MARE ȘI MOLDOVENII DIN VREMEA SA -
ADRIAN ANDREI RUSU - EDITURA MEGA CLUJ-NAPOCA,
2022

ADRIAN ANDREI RUSU

ȘTEFAN CEL MARE și MOLDOVENII DIN VREMEA SA

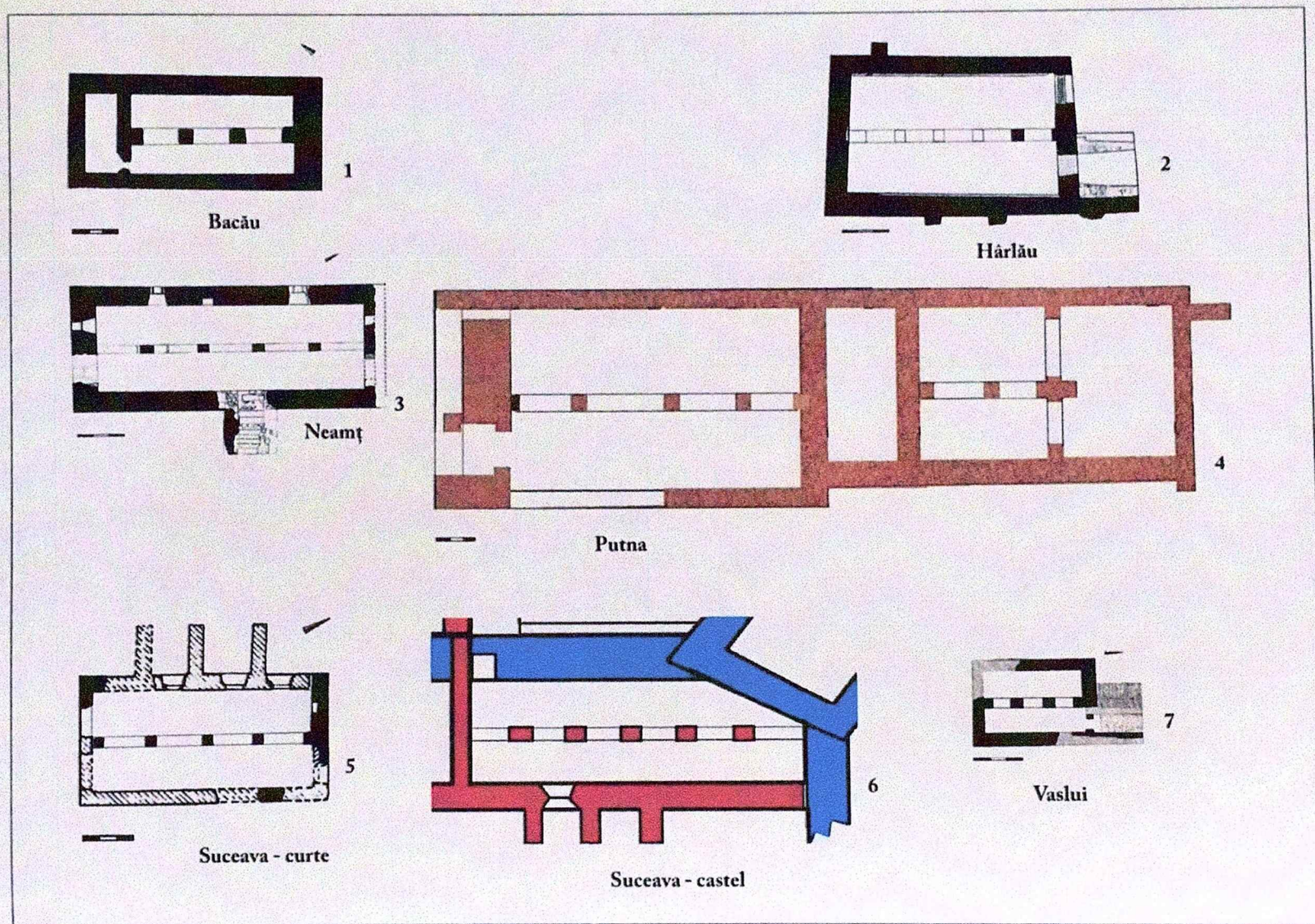

Fig. 21. Pivnițe de palate de la cetăți, curți și mănăstiri domnești: Bacău, Hârlău, Piatra Neamț, Putna, Suceava - curte, Suceava - castel, Vaslui

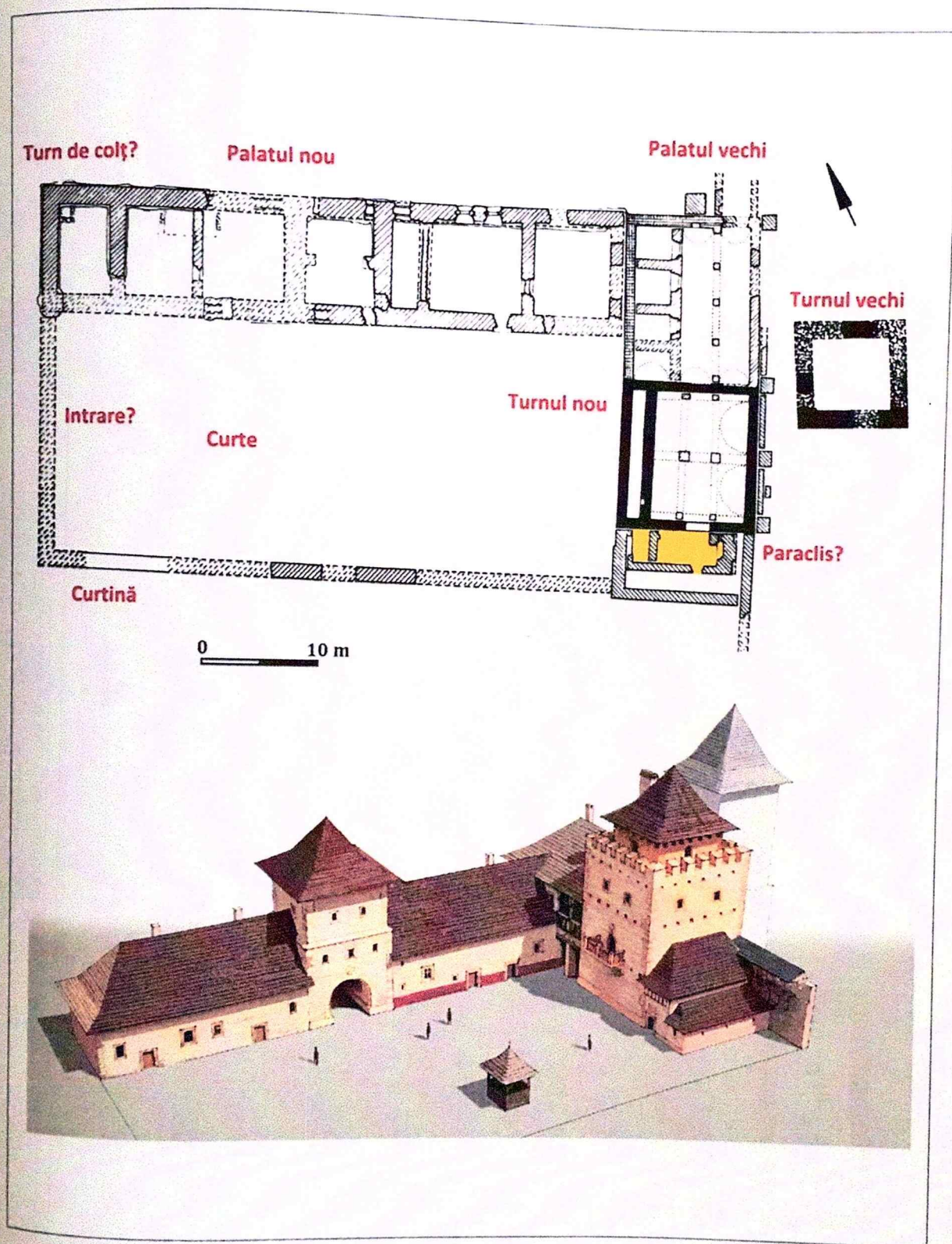

Fig. 20. Planul și reconstituirea curții domnești de la Suceava (autori Adrian Andrei Rusu și Radu Oltean)

interpretărilor au ieșit la iveală constant⁴⁰⁴, pentru că nimic nu mai era limpede din ceea ce pretindeau unii din arheologii locului.

Deficiența majoră a tuturor scenariilor „preurbane” și „urbane” este aceea că niciun fel de organizare locală, indiferent de cum dorim să o cheme, nu era capabilă să susțină apărarea perimetrului. Cum s-a acreditat de către cercetare, târgul (clar așa numit în 1461) era divizat în „cartiere” etnice (armeni, lipoveni, tătari colonizați?), altele „selece” ori mai onorabile (cartierul meșteșugăresc?) și mahalale (precar delimitate din toate punctele de vedere), a căror integrare într-o soluție comună de apărare, apoi de păstrare și gestionare identică este foarte problematică. Nu ne putem opri în dreptul performanței de a înălța „ceva”, ca apoi să nu vedem cum a funcționat și a fost făcut util. Nu sunt urme timpurii decât legate de problemele lor comune de justiție și taxatie în raport cu puterea centrală. De obicei, și în alte aglomerări pre- ori urbane, asemenea comunități și-au asumat nu numai administrarea autonomă, ci și apărarea, până la punctul admis de către puterea politică. Limita menționată nu putea depăși ceea ce aceeași putere politică deținea ea însăși, nu era capabilă să ridice ori să anihileze în caz de forță majoră și conflict. Nici chiar mai tardiv, Moldova nu păstrează izvoare pentru felul în care „fortificațiile orașelor” (= târgurilor) au fost păstrate în funcțiune. Mai este îndoielnic faptul că, indiferent de divizarea lor teritorială, precaritatea forțelor economice locale era în măsură să contribuie la realizarea unor fortificații serioase.

Consecința primă este că nu putem înțelege din capul locului de ce, dispunând de castelul Sucevei, după abandonul variantei cetății/castelului de la Șcheia, domnia a avut nevoie de încă o construcție elitară foarte importantă, construită simultan și relativ aproape. Toată logica istorică reclamă posterioritatea curții față de cetate. Aceasta nu a împiedicat formularea netă a unei realități inverse⁴⁰⁵ și a vechimii sale încă de la Petru I, în forma unei (?) clădiri din lemn⁴⁰⁶. A existat însă și un alt tip de judecată, care încuraja deprecierea locativă a castelului: trebuia ca voievodul să aibă o fortificație, în care să se refugieze ori să se apere doar la necaz, și separat o „casă” excepțională, în care să locuiască zilnic⁴⁰⁷. Niciun istoric de astăzi nu ar mai putea rămâne perseverent în ideea cetății ca strictă austeritate militară, în care nu se ajungea decât atunci când băteau vânturile războiului.

În rezumat: Suceava a rămas unică din multe puncte de vedere. Interpretarea se poate însă răsturna. Nu s-a găsit la Suceava ceva ce poate fi comparat, în general, cu vreo curte similară. După datele descrise rezultă însă din plin că nici nu prea avem ce compara. Dublarea obiectivelor domnești este asociată cu geneza tuturor întrebărilor legate de rosturile atribuite curții: a fost o „reședință domnească de vară”? a fost destinată unui personal domnesc aparte, care nu-și afla menirea între

⁴⁰⁴ Vezi și C. Asăvoaie, *Rolul reședințelor domnești în consolidarea statului moldovenesc*, în *Arh. Moldovei*, XXV, 2002, p. 212–214.

⁴⁰⁵ „Petru Mușat, să fi ridicat din temelii două cetăți de piatră la Suceava (Cetatea Șcheia și Cetatea de Scaun) fără să fi avut, în prealabil, în orașul abia devenit capitală a statului, o casă în care să fi locuit și de unde să fi supravegheat direct zidirea cetăților menționate”. L. Chițescu, *Cercetări arheologice la curtea domnească din Suceava*, în *CA*, I, 1975, p. 245. Până și ideea unei case de supravegheat construcțiile dintr-un șantier este de citit drept o glumă nesărată.

⁴⁰⁶ E. I. Emandi, *Contribuții de morfologie urbană la cunoașterea orașului Suceava. 1388–1988*, în *Suceava*, XV, 1988, p. 31; M. D. Matei, *Civilizație urbană medievală românească. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1989, p. 76; E. I. Emandi, M. Șt. Ceaușu, *Să nu dărâmi, dacă nu ști să construiești*. Rădăuți – Iași, 1991, p. 157. Niciun ansamblu domnesc adevărat nu s-a putut restrânge la o singuratică construcție.

⁴⁰⁷ M. D. Matei, *Civilizație urbană medievală românească. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1989, p. 79. Acest cercetător a avut grave lacune privind tipurile de locuire elitară din Evul Mediu.

zidurile cetății? Coroborarea cu celelalte destine ale curților moldovene s-ar cere obligatoriu. Însă analiza internă nu conduce foarte departe. Este străveziu de apreciat că a existat o ierarhizare a curților din timpurile lor de funcționare. Ea a fost justificată/motivată în varii moduri, plecându-se și de la socoteli în întregime subiective ale stăpânului.

Până la un punct, asemănări ale dublei utilității, în același loc, există și la Piatra Neamț. Asemenea dedublări constructive au însoțit principalele baze ale regalității maghiare (Buda și Visegrád)⁴⁰⁸, astfel încât destul de ușor ne-am putea gândi la ambiții sociale ori funcții similare. Nu simțim nevoia să căutăm numaidecât pe cele ale regilor poloni ori principilor lituanieni, pentru că practica era continentală. Se conturează destul de bine un răspuns potrivit căruia principii moldoveni au imitat aranjamente arhitectonice ale guvernanților vecini, unde s-au preumblat prin tene-rețe ori în clipe de alungare din tronuri.

Cu toate avatarurile, pentru curtea de la Suceava pare că dispunem de cele mai generoase elemente de analiză. Rezultă dintr-o succesiune de șantiere arheologice, derulate cu mari întreruperi, conduse de responsabili diferiți, care s-au contrazis ori nu și-au transmis unul-altuia documenta-țiile. Comunicarea rezultatelor se poate defini fără greș drept un mare act de iresponsabilitate față de întreaga istorie a Moldovei. Efortul de a pune totul cap la cap este deci trudnic.

A fost amplasată la circa 600 m de cetate, înspre sud, în vecinătatea bisericii Sf. Dumitru (fig. 20). Este neîndoios că a fost protejată natural dinspre sud și est. Este izbitor faptul că deși i se oferă o suprafață mare („peste 0,26 ha”) și forma patrulateră⁴⁰⁹, acestea nu s-au văzut de pe o hartă topografică relativ recentă⁴¹⁰.

A fost descrisă și ca având „turnuri patrulatere, pe laturile curtinelor și, probabil, și pe colțuri”⁴¹¹. A dispărut atât cortina, cât și turnurile de pe ea. Evident, perspectiva globală era exagerat de simplist-optimistă. S-ar fi ajuns prin ea la un alt castel în toată legea, incontestabil pentru oricine. Până la Ștefan, curtea pare să fi avut trei refaceri ale zidului de incintă⁴¹². Într-un loc citim însă că până către sfârșitul sec. XV, nu ar fi existat deloc asemenea instalații care să fie refăcute. Avem deci o contradicție și șantiere ridicare atât de apropiate încât par neverosimile. Dintr-o singură observație, locală, s-a spus că incinta s-a îngroșat, de la 1,45 m, la 1,75 m⁴¹³. Dacă investiția a fost generală, atunci există temeiuri că intervenția (ce putea fi una strict limitată de o problemă punctuală a cortinei) ar fi fost obligată nu neapărat de vreo șubrezie, cât mai mult din grija față de performanța tunurilor. La fel, trebuia acceptat din capul locului că nu a oferit spații libere de

⁴⁰⁸ O prezentare recentă a lor la Buzás G., *Királyi rezidenciák és szálláshelyek a késő középkori Magyarországon*, în vol. *In Medio Regni Hungariae Régészeti, művészettörténeti és történeti kutatások „az ország közepén”*. Archaeological, art historical, and historical researches „in the middle of the kingdom”. Budapest, 2015, p. 705–723.

⁴⁰⁹ M. D. Matei, *Civilizație urbană medievală românească. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*. București, 1989, p. 80–81.

⁴¹⁰ E. I. Emandi, M. Șt. Ceașu, *Să nu dărâmi, dacă nu știi să construiești*. Rădăuți – Iași, 1991, fig. 81. Calitatea modestă a hărții este de domeniul evidenței, începând de la inscripțiile cu mâna liberă.

⁴¹¹ Al. Andronic, *Cercetări de arheologie medievală privind epoca lui Ștefan cel Mare*, în vol. *Studii și Materiale. Istorie. Muzeul Suceava*, 1969, p. 83. Primul plan a fost publicat abia în 1988. M. D. Matei, E. I. Emandi, *Cetatea de scaun și curtea domnească de la Suceava*. București, 1988, fig. 21.

⁴¹² Controversele de datare la L. Chișescu, *Cercetări arheologice la curtea domnească din Suceava*, în *CA*, I, 1975, p. 245–246.

⁴¹³ M. D. Matei, *Civilizație urbană medievală românească. Contribuții (Suceava până la mijlocul secolului al XVI-lea)*. București, 1989, p. 77, n. 87.

cu ajutorul a trei perechi de stâlpi. Cei centrali mai masivi, cei laterali mai mici, sunt toți implicați în logica acoperirii primului nivel. Cum cei de lângă pereții de nord și sud au fost desenați independent, s-ar trage concluzia că au fost adosați și aduși în clădire după momentul inițial de construcție. Desenarea unor bolți semicilindrice nu este de acceptat automat, pentru că nu există furnizate dovezi pentru geneza lor până la înălțimea maximă conservată de doi metri⁴³³, nici fragmente de zidărie prăbușită cu elemente de cupole, iar un planșeu simplu ar fi avut nevoie de sprijiniri centrale, mai mult decât o boltă. Același planșeu s-a sprijinit, în toate cazurile invocate drept analogii (cetățile Suceava și Neamț, curtea din Bacău, stăreția Putnei), pe linii continue de zidărie derivate din arce simple pornite din stâlpi. Interpretarea a sugerat „sala aceasta extrem de spațioasă și prin înălțime”, iar inexistentul s-a imaginat ca fiind acoperit „probabil cu bolți în cruce ca și celelalte patru săli învecinate”⁴³⁴. Însă, funcția ei a fost mai degrabă cea de pivniță, decât una protocolară. Din acest motiv, nu trebuia elevată sofisticat. Este deplin acceptabil ca să-i vedem ridicarea cu încă cel puțin două niveluri. Însă, ca să domine ansamblul și să-i revendice maiestatea, era nevoie de trei niveluri peste pivnițe.

Clădirea tocmai descrisă face figură de alt turn-locuință din perimetrul curții. Însă nu a avut beneficiul unei asemenea interpretări. Cel vechi, aflat în exteriorul perimetrului, ar putea să fi fost abandonat ori chiar demolat, pentru a nu perturba soluțiile noi imaginate de apărare ale curții. Cronologia acestei construcții ar putea depăși cu greu jumătatea sec. XVI.

Cum iarăși am observat, tipul arhitectonic rezista foarte bine în peisajele aristocratice ale timpurilor⁴³⁵. Sigur analog, dintr-o altă curte domnească, este turnul de la curtea din Bacău. Hotinul dispune și el de un asemenea turn-locuință masiv. Măcar la mănăstirea Bistrița – invocată deja de câteva ori – se confirmă că o intenție de turn foarte masiv, cu dimensiuni apropiate (11,30 × 11,30 m), a apărut relativ devreme, cronologic înaintea și topografic spre est de turnul de poartă socotit al lui Petru Rareș. Precum se știe/afirmă, Ștefan cel Mare a ridicat acolo și alt turn, cu funcție de clopotniță, care mai există și este asociat cu paraclisul. Întregul aranjament cronologic al dotațiilor mănăstirii se cere însă radical rejudecat. În mediu ecleziastic mai sunt turnuri clopotnițe cu valențe de locuire (Piatra Neamț ori Popăuți) ori chiar cu rosturi nedisimulate de fortificații (Neamțu?, Putna). Invocarea lor este utilă pentru a pricepe clasa comună de clădiri cu care s-a operat în vremea lui Ștefan cel Mare.

La sud de masivul turn discutat, o aglomerare de ziduri desemnează o „mică construcție”, datată tardiv, în sec. XVI–XVII⁴³⁶, fără să aflăm de vreo justificare a funcției ei. Ea pare că deține o mică absidare la răsărit și o divizare internă la vest. O interpretare posibilă ar fi aceea că am identificat o închidere de altar și o sugestie de pronaos în apus. Concluzia ce rezultă dintr-o asemenea (re)descriere este că avem de-a face cu un mic paraclis. La calibrul și importanța ansamblului, nu este nicio surpriză.

⁴³³ *Ibidem*, p. 164. Totul este „probabil”, iar ipoteza planșeeilor simple nu a fost nici măcar socotită în alternativă.

⁴³⁴ *Ibidem*, p. 165. Avem serioase îndoieli legate de sensul pe care autorii l-au avut pentru o asemenea amenajare arhitectonică.

⁴³⁵ *Magyarországi művészet 1300–1470 körül*. I. Budapest, 1987, p. 567.

⁴³⁶ E. I. Emandi, M. Șt. Ceaușu, *Să nu dărași, dacă nu știi să construiești (contribuții de monografie urbană la cunoașterea istoriei orașului Suceava, 1388–1988)*. Rădăuți – Iași, 1991, p. 164. Autorii s-au exprimat doar că nu ar fi „un punct fortificat”.

Ceea ce ne stă la dispoziție sunt două corpuri de clădire alăturate (fig. 23/1), aparent situate pe un teren liber, pregătit printr-o remarcată nivelare, aflate în prelungirea de est a unei axe imaginare care începea din biserica Precista. Clădirea palatului⁴⁶⁰ (17,90 × 8,50 m, dar grosimi destul de inegale, între 0,90 și 1,50 m) (fig. 21/1; 22/3) și-a orientat fațada către sud-est. Ca și în cazul altor înălțări ale vremii lui Ștefan, acum trebuie să ne delectăm doar cu vechile sale pivnițe. Intrarea la ele a fost în extrema de vest a laturii de nord. Acolo a existat un spațiu de trecere către unitatea de bază, deservit de o scară cu 11 trepte din lemn, cu amprente lăsate pe zidărie și acoperit cu o boltă simplă montată pe cofraje. Pe fațada principală arhitectul a sugerat prezența a trei răsuflători⁴⁶¹, despre care arheologul a păstrat tăcerea. Așa că nu știm dacă s-au găsit urmele lor ori a fost doar o soluție impusă în restaurare. Ea a fost deservită de o ușă cu cadru profilat în arc semicircular simplu, instalat în extrema opusă scării de acces. Patru stâlpi, doi adosați laturilor scurte și doi liberi, au avut dimensiuni ușor variabile, în preajma unui metru. Contrar opiniei arheologilor, socotim că peste acești stâlpi, prelungiți în arce unite în partea superioară, s-a montat un planșeu, și nu bolți. Ca singure alte detalii înregistrate în elevațiile beciului au fost două nișe pentru păstrarea obiectelor de iluminat.

S-au utilizat discuri decorative în elevațiile sale⁴⁶². Interiorul a fost catalogat cu un „bogat material”⁴⁶³, care a fost descris sumar și, practic, de nefolosit în vreo judecată.

Turnul-locuință s-a amplasat la sud-est de palat. A fost regăsit tot doar în fundații, dar și acelea masacrate de antreprize constructive relativ recente. Dimensiunile sale (exterior 12,80 × 10,80 m, interior 10,20 × 8,10 m, la grosimi de 1,40 m) intră într-un tipar folosit în epocă. Din nou, în contradicție cu arheologul, planul arhitectului ne arată o fereastră-răsuflătoare pe mediana laturii de nord și o pereche dispusă simetric pe cea de sud⁴⁶⁴. Ceea ce îl deosebește este practicarea unui gârlici masiv de zidărie, pe latura sa de nord. Picioarele exterioare de zidărie sunt marcate ca fiind adosate în planul detaliat. Și mai bizar este că treptele din zidărie cu mortar au conținut un ancadrament refolosit (zis de la o ușă⁴⁶⁵, dar nepublicat). Lipsa altor detalii ne îngăduie să devenim bănuiitori dacă a fost cu-adevărat o intrare de beci ori numai picioare pentru rezemat o scară. Asemenea turnuri își arătau eficiențe tocmai atunci când nu se pătrundea prin ele de la parter. Cum s-a scris că ar fi conținut și cărămizi⁴⁶⁶, pe care nu le aflăm în alte sectoare și nici nu putem descoperi la Bacău o altă clădire istorică care să fi deținut o asemenea zestre, inserăm suspiciunea că instalația de coborâre nu a apărut de la început, ci a fost mai tardiv amenajată. Detaliul conduce la imaginarea unei perioade de folosire mai lungă decât cea sugerată de arheolog. Într-un text unicat am găsit și

Al. Artimon, *Civilizația medievală urbană din secolele XIV–XVII (Bacău, Tg. Trotuș, Adjud)*. Bacău – Iași, 1998, p. 69–73.

⁴⁶⁰ Doar „casă domnească” la *Ibidem*, p. 68.

⁴⁶¹ *Ibidem*, fig. 27.

⁴⁶² Paraschiva Victoria Batariuc, *Observații privind tehnica de obținere a ceramicii decorative de fațadă în Moldova medievală*, în *Arh. Moldovei*, XXVIII, 2005, p. 191. O imagine neclară și de neutilizat la Al. Artimon, în vol. *Curtea domnească și biserica „Precista” din Bacău. 500 de ani de existență*. Bacău, 1991, p. 28.

⁴⁶³ Al. Artimon, *Date istorice și arheologice cu privire la curtea domnească din Bacău*, în vol. Al. Artimon, I. Mitrea, *Bacău reședință voievodală*. Bacău, 1996, p. 70.

⁴⁶⁴ *Ibidem*, pl. 29.

⁴⁶⁵ Idem, *Date istorice și arheologice cu privire la curtea domnească din Bacău*, în *RMM. MLA*, nr. 2, 1987, p. 8.

⁴⁶⁶ Idem, *Date istorice și arheologice cu privire la curtea domnească din Bacău*, în vol. Al. Artimon, I. Mitrea, *Bacău reședință voievodală*. Bacău, 1996, p. 71.

de faptul că nu putem admite reguli ferme de zidărie pentru epocă, atât timp cât au fost mai multe echipe de lucru și investițiile financiare în comenzile curții nu au putut fi și nici nu au fost egale și uniforme.

În schimb, alte părți de construcție s-au lăsat remarcate prin pietrărie „îngrijit lucrată, dovădind participarea unor meșteri pricepuți, de școală ardelenescă, poate aceiași care au lucrat și frumoasele chenare de uși și ferestre ale bisericii”⁴⁷². Ne înscriem în exact aceeași linie de judecată, care asociază construcțiile de șantier aflate în succesiune, dar mai rar sincrone ori prioritar bisericesti. Dintre cele două pivnițe descoperite, cea care are certe elemente medievale este numită „pivniță II” (20 × 8,5 m) (fig. 21/3; 22/3), socotită nejustificat ori ezitant drept o construcție de sec. XVIII⁴⁷³. Or, relevanța ruinelor este frapant contrarie unei asemenea datări. A dispus de o orientare cu fațada principală către est, în timp ce gârliciul pivniței sale se găsea în partea opusă. Pe latura sa principală a fost regăsit un conglomerat amorf de zidărie, la care arheologii locali nu s-au referit îndeajuns, deși impresia noastră este că a fost relicva scării care conducea către „nivelul nobil”, respectiv către parterul palatului. Stâlpii interiori (patru la număr) pornesc cu baze generate pătrate, aproape de sol dotate cu tăieturi triunghiulare, din care urcau muchii teșite, dezvoltându-se până la o arcatură mediană la fel de înzestrată cu aceleași tipuri de muchii; similar a fost rezolvat ancadramentul intrării. Tipul de stâlpi este identic cu cei de la Suceava (castel) și „casa domnească” a mănăstirii Putna. Oricum a avut o lungă folosință de epocă gotică. Aceștia și arcele au suportat inițial un planșeu, dar adausurile și supraînălțările cu cărămizi au dat de înțeles arhitecturii (Gheorghe Sion) că ar fi fost o pereche de bolți semicilindrice, cumplit de supradimensionate și aberant de concepute în utilitate. S-a repetat, în fapt, eroarea de restaurare de la castelul Sucevei.

Judecând numai după investiția făcută pentru elaborarea structurilor pivniței, palatul de la Piatra Neamț trebuie să fi arătat somptuos, măcar cu ancadramele asemănătoare bisericii și turnului din vecinătate. Din singurele elemente de feronerie postate în expoziția actuală, se lasă remarcate patru ținte mari, folosite la armarea tăbliilor de uși ori ferestre. Cu regret trebuie să atenționăm că, deși au fost prezente prin toate construcțiile elitare, doar aici le putem revedea.

Al doilea element important al curții este turnul-clopotniță. Structura sa este monumentală și se înrudește perfect cu altele (Putna și Popăuți), cu funcții restrictiv enunțate pentru suporturi de clopote. Numai că aici nu mai există o mănăstire căreia să-i aparțină un asemenea turn.

Pe curtea de la Piatra Neamț au fost văzute dotații specifice unor incinte fortificate. La reluarea cercetărilor s-a constatat însă că o parte din morminte de sec. XVII au fost suprapuse de un alt zid, amplasat în fața celui vechi, iar elevația conținea blocuri de piatră reutilizate⁴⁷⁴. Nu am reușit

⁴⁷² Corina Nicolescu, *Case, conace și palate vechi românești*. București, 1979, p. 70.

⁴⁷³ Gh. Dumitroaia (coordonator), *Piatra-Neamț curtea domnească. Rapoarte arheologice*. Piatra-Neamț, 2016, p. 218, 288. În final există o corectivă esențială: „ne aflăm în fața unei construcții de dată mai recentă, care a suprapus alte două construcții cu pivniță, ce au funcționat începând cu secolul al XV-lea”. Autorii săpăturii nu au recunoscut nicio clipă stilul de lucru al pietrăriei. Mai mult, prelucrările stâlpilor au fost descrise ca fiind cu „muchii ușor rotunjite” (p. 287). S-au bazat exclusiv pe datările rezultate din cioburi de ceramică, dintre care fragmente din sec. XV-XVI au fost antrenate în „goluri de zidărie”, dar și în umplutura unor găuri de la picioare de schelă (*Ibidem*, p. 288).

⁴⁷⁴ Gh. Dumitroaia (coordonator), *Piatra-Neamț curtea domnească. Rapoarte arheologice*. Piatra-Neamț, 2016, p. 69, il. din pl. 19/a-b; 215. Primele cercetări la Șantierul arheologic Suceava. Raport preliminar asupra săpăturilor din campania anului 1955, în *MCA*, IV, 1957, p. 261-262, fig. 11.

CAPITOLUL II. - Concluzii si recomandari

Prezenta documentatie este o cercetare și un studiu care nu isi propune sa dea solutii arhitecturale concrete, acesta fiind atributul unor arhitecti creatori care impreuna cu ceilalti specialisti sa inteleaga contextul si sa propuna un proiect original.

Toate documentele acestor prospectiuni si studii impreuna cu concluziile lor vor fi puse la dispozitia echipei de proiectare care va actualiza faza DALI a c„arei procedura de avizare a pus in evidenta necesitatea lor.

Concluziile si recomandari reunesc concluziile studiilor anterioare si a celorlalte studii intocmite prin prezentul contract. Avand un caracter sintetic, ele nu pot acoperi sau inlocui parcurgerea intregii documentatii de studii de fundamentare intocmite pentru aceasta lucrare.

1. Amplasamentul aflat in studiu este un loc in care imbinarea gloriei medievale cu apogeul comercial al secolului XIX, brutalitatea perioadei comuniste si salbaticia capitalismului incipient sunt prezente in modul cel mai sugestiv.

Reabilitarea Curtii Domnesti din municipiul Suceava trebuie sa fie conceputa ca facand parte dintr-un adevarat muzeu de istorie al Sucevei, actualul muzeu de istorie din municipiu fiind, de fapt, Muzeul de istorie al Bucovinei.

2. Lucrarile propuse pentru Curtea Domnesca propriu zisa si actualul parc vor avea in vedere corelarea cu celelalte zone incluse in Zonă Construită Protejată – ZCP.2. CURTEA DOMNEASCĂ conform Reactualizare P.U.G. Municipiul Suceava, cu Biserica „Sf. Ioan Botezătorul” (cunoscuta si sub denumirile de biserica Domnitelor sau biserica Coconilor) și Ansamblul Bisericii Sf. Dumitru.

De asemenea, se vor avea in vedere vizibilitatea si relatiile istorice si de vizibilitate cu celelalte monumente ale orasului si, in special, cu Cetatea de Scaun.

Un prim pas in acest sens a fost facut prin amenajarea turnului Lapusneanu apartinand Ansamblului Bisericii Sf. Dumitru, a carui refunctionalizare ca spatiu de expunere muzeistica si de observare trebuie integrata in conceptul final al proiectului.

3. Avand in vedere complexitatea mare problematii legate de reabilitarea Curtii Domnesti, se impune ca inaintea lansarii fazei de actualizare a DALI sa se reanalizeze, in primul rand, Nota conceptuala in raport cu posibilitatile si oportunitatile de investie si finantare si, implicit, Tema de proiectare, prevăzute de HG 907/2016 (cu modificarile si completarile acesteia) ca etapa I de elaborare a documentatiilor tehnico-economice aferente obiectivelor / proiectelor de investitii finantate din fonduri publice.

Asa cum se mentioneaza in concluziile la cercetarea arheologica pentru actualizarea Temei de proiectare se recomandă consultarea Barometrului de consum cultural pentru înțelegerea dinamicii de vizitare și a interesului publicului pentru acest gen de amenajări.

Se recomanda pentru actualizarea proiectului folosirea ca procedura de achizitie a concursul de solutii prin aplicare procedurilor recunoscute international pentru concursul de solutii recomandate de OAR.

4. Modul prin care poate fi crescut interesul publicului pentru astfel de spatii a fost si scopul prezentarii exemplelor din experienta interna si internationala. Cu cele cateva exceptii in raport cu exemplele prezentate din experienta internationala, cele interne nu acorda suficient interes si spatiu prezentarii muzeistice in spatii acoperite si /sau inchise care să asigure, implicit, protejarea ruinelor.

Dincolo de procedeele arhitecturale si tehnice dintre care cele prezentate ca exemplu sunt numai o parte, este evident ca existenta acestor spatii asigura atractivitatea publicului mai ales intr-o zona climatica asa cum este cea a Sucevei.

Solutia de amplasare propusa in proiectul arhitectului Gheorghe Sion, pentru un astfel de corp de clădire nou prezentata in [2.Cercetarea de arhitectura](#) poate fi un bun punct de plecare in acest demers.

5. Avand in vedere durata mare a procedurilor de achizitie a proiectarii si executiei lucrarilor (indiferent de forma lor) si starea de degradare continua a ruinelor, se recomanda ca intr-o prima etapa sa se realizeze, chiar in regim de urgenta, interventiile de conservare, consolidare si protejare a ruinelor pentru a stopa degradare lor. In aceasta etapa ar trebui identificate materialul litic dislocat aflat in incinta, prin operatii de degajare si manipulare locala pentru inventarierea lor, impreuna cu cele aflate in depozitele Muzeului de istorie pentru a stabili daca sunt componente artistice si, in special, daca pot face obiectul unor anastiloze parțiale. Prin mijloacele prezentelor studii nu au putut fi facute astfel de identificari.
6. Se impune ca masura de urgenta ca această zonă să fie îngrijită și curățată constant, așa cum se procedează cu spațiul de parc situat la nord de ruină. Această curățare periodică să se facă cu grijă, fără dizlocarea pietrelor din componența zidurilor care sunt foarte sensibile și friabile. Aceeași grijă trebuie avută și pentru zona pivnițelor care trebuie monitorizată constant, fiind așezate în imediata apropiere a drumului. Este foarte necesar să nu se permită creștea unor lăstari care, datorită climei din Suceava, cresc foarte rapid și ajung să afecteze ruina.
7. Pentru interventiile asupra ruinelor propriu zise ale Curtii Domnesti mentinem integral Concluziile si recomandările facute in Studiul de arhitectura si evolutie urbana facut de de arh. G. Smărăndița Gâlea in documentatiile initiale, ele fiind bazate pe toate studiile intocmite de specialistii arheologi si arhitecti implicati in cercetarea si lucrarile de restaurare executate la acest monument (vezi [anexa 3.4](#)) pe baza carora se pot propune lucrarile de conservare, consolidare si restaurare ale ruinelor. Se impune limitarea oricarei reconstituiri la cele care pot fi facute pe baza unor date date certe si marcarea acestora. Si aceste lucrari pot constitui o etapa distincta in proiectare si executie.
8. Recomandam realizarea de structuri de acoperire mai extinse, închise sau nu, care asigura protejarea ruinelor, dar care sa permita intrarea in spatiile acoperite si vizitarea ruinelor in proximitatea lor si eventuale platforme de circulatie belvedere/adunare pe deasupra lor crearea unor spatii publice complexe, asa cum se vede in exemplele internationale, pot asigura interesul publicului larg si nu numai specialistilor. Aceste spatii pot fi extinse spre zona de trotuar sau chiar sub oglinzi de apa similare propuse in variantele de DALI asa cum se vad in Variantele I, I-1 si II propuse la DALI.

De asemenea, se recomanda Extinderea acestora spatii vizitabile spre zona de sub trotuarele sau chiar sub Bulevardul Ana Ipatescu spre biserica Domnitelor trebuie avuta in vedere in abordarea la nivelul ZCP2 a interventiei.

9. In urma Analizelor facute pe proiectul initial in faza DALI in cadrul **2. cercetarii de arhitectura** si a prezentului studiu de actualizare/completare a studiului istoric consideram ca zona de parc trebuie reluata integral pe o tema de proiectare care sa integreze concluziile si recomandările studiilor mentionate. Recomandarea este ca in reamenajarea parcului sa se mentina calitatea sa de parc public / spatiu verde cu acces nelimitat, dar sa nu introduca circulatii majore care nu sunt interpretari ale circulatiilor din vechiul cartier de secol XIX al Sucevei. Toate celelalte procedee de sugerare a fondului construit prin marcarea si punerea in evidenta a ruinelor fundatiilor, a parcellarului original prin vegetatie diferita sau alte mijloace, alaturi de procedee de readucere in memoria locuitorilor a vechilor denumiri de strazi/alei sau chiar de creare a unor alei expozitionale cu panori din materiale rezistente la intemperii, eventual cu coduri ce prin scanare pot face trimiteri la documentatii de prezentare a vechiului oras mai ample trebuie facute pe baze documentare din care, o parte au fost prezentate in actualul studiu. Acestea impun un proiect de arhitectura si design si executie de o foarte buna calitate care ar trebui sa caracterizeze spatiile publice.
10. Un aspect important este realizarea unui proiect de peisagistica, atat pentru parcul propriu zis, cat si pentru zona Curtea domneasca care, cu atat mai mult trebuie corelat cu interventiile peisagistice la nivel de ZCP2 si pentru zonele verzi din proximitate, dar trebuie extins pana la parcul din zona Cetatii de Scaun. Abordarea la nivel de compozitie peisagistica si specii de plante folosite trebuie subordonate conceptului general de interventie.
11. Ca o conditie generala, se va acorda o mare atentie materialelor folosite in amenajari pentru a nu crea confuzie cu materialele originale si autentice. Excesul de zidarii de piatra, pavaje din dale de piatră, de fier forjat sau chiar lemn prelucrat intr-o maniera "medievala" este conform cazurilor analizate o caracteristica a interventiilor in zonele de monumente din tara noastra pe care nu o regasesti la interventiile pe monumentele din alte tari. Intotdeauna trebuie sa se poata distinge materialul autentic de cel care, contemporan chiar si atunci cand sunt folosite materiale naturale.

Întocmit,
arh. Constantin Gorcea

II) In partea de sud a amplasamentului, este zona marcata prin ruine (ziduri, începuturi de bolti, pilaştri, zone cu pardoseala de epocă),ce cuprinde situl arheologic al Curţii Domneşti. Ca urmare a studiilor arheologice desfăşurate în perioada 1953-1975,1986-1990, 1990-2000, 2000-2004, a unor intentii de conservare şi restaurare a sitului realizate de INP,(2010-2013) în concordanţă cu cu aceste cercetări, s-a stabilit cronologia elementelor descoperite, importanţa lor ,precum si forma lor arhitecturală finită, aşa cum a rezistat peste secole, din sec. al XIX-lea.

Construcţiile ce se păstrează în formă de ruină şi sunt identificate în studiul întocmit de INP în anul 2000, pe etape ca următoarele :

Începutul sec. al XV-lea – perioada Alexandru cel Bun

- construcția de piatră C3 , Turnul T1: persistă.

- Construcțiile C1 și C2 sunt atestate din perioada Petru I Mușat cu continuarea existenței lor în etapa domniei din timpul lui Alexandru cel Bun. Peste nivelul de calcare al spațiului principal C3, despartit de șirul de pilaștri din piatră a fost observată o invadare mai veche (sunt urme ale unei incendieri ce atestă construcția mai veche din lemn anterioară celei din piatră ridicată de Alexandru cel Bun)

- Prima incintă din piatră ridicată de Alexandru cel Bun a fost identificată în zidul dintre încăperile 1 și 2 ale clădirii C5.

Din aceeași Perioada Petru I Mușat au fost depistate construcțiile de mari dimensiuni C1 și C2.

- C1 a avut dimensiunea de 7,00 x14,50m cu un sistem constructiv din șpaleti groși din lemn între care erau poziționate bărne din lemn. Construcția – pivnița a avut intrarea dinspre nord și s-au păstrat urme ce atestă sistemul constructiv. Construcția C2 –situată lângă C1 ,era tot din lemn, se presupune ca a fost "distrusă și răzuită în sec. al XV-lea" conform cercetărilor.

Turnul T1 este acum sub str. Ana Ipătescu (nu se poate interveni) .

- Turnul T2, dinspre sud și spațiul dalat de lângă acesta sunt zone ce aparțin îmbunătățirilor curții aduse de Alexandru cel Bun. Casele din lemn sau din lemn și piatră găsite în zonele cercetate L2, L3, L5, L6, C7 erau anexe gospodărești ateliere și locuințe din Curtea Domnească. Aceste cercetări arheologice au fost protejate cu pământ.

-Sfârșitul sec. al XV-lea – în timpul domniei lui Ștefan cel Mare

- Reconfigurarea și extinderea construcției C3,din piatră, extensia spre sud a acesteia cu construcția C4.Construcția C4 se presupune că a existat, compartimentată de pilaștri din vremea lui Alexandru cel Bun și a fost reparată în timpul lui Ștefan cel Mare. Conform cercetărilor arheologice se stipulează ca turnul T1 și clădirile C1 și C2 au funcționat până în a doua jumătate a sec. al XV-lea când s-a renunțat la ele sau au fost distruse.

În zona de est a ansamblului s-au găsit resturile unor pivnițe – din lemn , una dintre ele având temeliiile din piatră (L1-5 C6, C8) Ipoteza arheologilor este ca acest tip de locuințe au fost dependințe ale Palatului Domnesc în perioada în care nucleul principal era format doar de construcția C3 și de turn

A doua jumătate a sec. al XV-lea, începutul sec. al XVI-lea perioada Ștefan cel Mare.

Acum se realizează delimitarea spre nord a curții cu un zid și construcția corpului C5, ce constituie latura nordică a Curții Domnești, inclusiv cu turnul recunoscut în izvoarele scrise și desenele de epocă, cu intrarea în Curtea Domnească dinspre nord. Conform celor descrise (ca sinteză) de d-l arh. Șion se consideră că C5 a fost ridicat într-o primă formă, iar în a doua etapa a fost restructurat , realizându-se și turnul de intrare.

Conform studiului arheologic se consemnează că: „Dimensiunile acestor construcții dispunerea lor, precum și forma găsită pentru construcția C4 –păstrată doar la nivelul

pivniței (clădire dreptunghiulară cu pile centrale din zidărie de piatră ce despart spații acoperite cu bolți în leagăn ranforsate cu arce dublouri, aparține metodelor constructive specifice epocii Ștefan cel Mare. „Spațiul îngust al încăperii C4-2 este estimat eca fiind cadrul unei scări interioare”. Anexa , adosată zidului de incinta nordic C5 , „este formată dintr-o înșiruire de 7 încăperi dintre care încăperea 4 a fost gangul de acces dispre piață în curtea interioara (deosebita prin faptul ca are 2 piteni de zidărie în mijlocul laturilor transversale , pe care se sprijinea arcul dublou ce subîmparte bolta cilindrică a gangului (ca la Voroneț sau sf. Ioan cel Nou Suceava) “

În sec. XVI-XVII s-au făcut reparații și modificări , adăugându-se încăperi pe latura de nord și contraforți la latura de vest a clădirilor. Conform Cercetărilor arheologice (sinteza) Gh. Sion presupune care sunt piesele importante s-au adăugat în timpul lui Petru Rareș , iar anumite elemente , descrise în izvoarele scrise, sunt marcate că aparțin de asemeni perioadelor domniilor lui Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu (culoarea galbenă – în schita sinteză)

Conform descoperirilor arheologice s-au găsit urme ale nivelelor tencuite – “etajele” , a șarpantelor și a reparațiilor “boltelor” , ușilor și ferestrelor , în sec. al XVII-lea în timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653).

După această perioadă se mai păstrează o pară din cadrul instituțional al Curtii, iar în timp administrațiile, vama, au fost multate în construcții mai noi , cele vechi fiind , insalubre sau distruse în urma luptelor interne și a incendiilor.

(Alexandru cel Bun al XVI lea perioada Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Vasile Lupu) este latura de nord și de est a Curtii Domnești, respectiv zonele L2, L3, C4, C3, C5

O altă construcție a cărei fundație se pastrează, este turnul T2 , precum și o parte din dalajul unei piețe , existente lângă turn .

Pivnița C1 (evaluată de arheologi ca "perioada Petru I Mușat" – cu sistem constructiv din lemn, a fost descoperită la cercetările din 2000- 2001 și se pot marca contururile sale, acestea fiind decoperite în caseta arheologică făcută între anii 2000-2001

Construcția C6 exista, la nivel de contur ziduri, sapatura arheologică a zonei o conservă, astupată cu pământ .

În zonele L1, L2, L3 s-au decoperit ziduri și elemente din lemn ce fragmentau încăperi adosate zidului incintei . Elementele există în sol fiind protejate cu pământ pentru conservare, după anul 2004.

Aceste elemente a căror existență este sigură, vizibilă sub formă de ruine, o parte din ele consolidate în perioada 2000- 2003, (pilaștrii din zonele C3 și C4) pragurile de acces în unele încăperi din zona C5 și C3, un ancadrament din piatră pentru ușă, din zona C3, un ancadrament de fereastră(al zidului de nord) sunt o parte din ele conservate prin astupare cu pământ. Ele pot fi puse în valoare în cadrul unui parc arheologic.

Este posibil de reconstituit, înaltat față de cota actuală, zidul dispărut nord , ce are ca element central un turn ce marca accesul spre fosta piață medievală, în prezent un parc .

De asemenea încăperile adosate turnului ar putea fi marcate marcate , prin înaltare cu cca 60cm a zidurilor existente. În acest fel s-ar evidenția și trecerile dintre încăperi, ale caror praguri din piatră le găsim în teren.

În urma descoperirilor arheologice s-au găsit urme ale nivelelor tencuite – "etajele" , a șarpantelor și a reparațiilor "boltelor", ușilor și ferestrelor, din sec. al XVII-lea din timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653).(denumită de noi pentru simplificarea zonei **a) a ruinelor**)

Este posibil de marcat aceste elemente, consolidând și restaurând zidurile , marcând locul turnului și forma încăperilor, ce se ridică deasupra solului cu ziduri și praguri de trecere. În cadrul unui proiect de punere în valoare a ruinelor, acestea ar putea constitui zona **a) Turn și cancelarii domnești(denumire empirică) obiect de conservare, consolidare, restaurare.**

Palatul domnesc propriu- zis se dezvoltă pe latura de vest a Curtii Domnești, cu zone în care deja s-a intervenit în cadrul proiectului dintre anii 2000-2004 și s-au consolidat pilaștrii(2010- 2013). Pe această latură sunt vizibile nașterile de arce și bolti, urmele scării de acces în curte, (notate cu 2, în planul cu etapele de construcție întocmit de arh. Gh. Sion). Și aici sunt necesare operații de conservare a

elementelor existente, ziduri, pilaștri, se pot reface, arcele a caror naștere se vede, idem bolțile ce au început să fie refăcute prin proiectul INP din 2003, uși ce mai au ancadramele din piatră.

Poate fi făcută conservarea, consolidarea, restaurarea și punerea în valoare a elementelor (zona b) – Palatul Domnesc). Aceste două zone, a căror reconstituire integrală (inclusiv a etajelor și șarpantelor din lemn peste etaje a fost prevăzută în proiectul INP din anul 2000, considerăm ca nu poate fi reconstituită decât pentru înălțimi, zone ce sunt documentate: **astfel putem reconstitui pivnițele din zona b (a Palatului Domnesc).** În partea nordică se pastreaza zidul si conturul incaperilor (zona a). **Si aceasta zona poate sugera prin lucrari de conservare, consolidare restaurare, vechile functiuni.**

Aceste două elemente ce constituie zona a) și zona b) pot fi propuse pentru conservare, consolidare, restaurare. Ele se regăsesc clasate ca : Palatul Domnesc Ruine SV-II-m-A-05471. 01 .

Deci pentru acestea se va propune : conservare, consolidare, restaurare, reconstituire parțială, (pentru elementele atestate arheologic), punerea lor în valoare într-un cadru muzeal.

În incinta se pastreaza:

Turnul din perioada lui Alexandru cel Bun (fundatia si o platformă dalată cu pietre mari de gresie dură ce faceau parte dintr-o piață dalată. Acest element d) (din studiu) clasat ca ruine SV-II-m-A-05471 .03, va putea fi conservat ca ruine, cu operatii de conservare și consolidare, zidurile putând fi marcate ca înălțate cu cca 40cm peste sol, pentru a putea fi distinse, puse în valoare. Presupusa piață, din partea deest a turnului, ale carei urme cu dale mari din piatra au fost gasite in cercetarile arheologice, poate fi propusa spre conservare, restaurare a dalajului din piatra, pe conturul indicat de arheologi. Aceasta zonă va putea constitui o zona de conservare, consolidare restaurare și utilizare ca sit muzeal denumită d) în cadrul proiectului.

Anexa- ruine - ruine SV-II-m-A-05471 .04

Construcția C6 este astupată cu pământ. Relatările conform Rapoartelor arheologice și ale proiectului INP consemneaza nașterea unei bolți și accesul la un gârlici .

Aceasta constructie poate fi conservata, consolidata si restaurata ca o ruina in situ, scoasa la lumina prin degajarea pamantului din jurul ei (zona c)

Acestea se regasesc clasate ca

aria arheologica împrejmuită a Curții Domnești: SV-I-s-A-05471

Ansamblul Curtii domnesti SV-II-m-A-05471 cu :

Palatul domnesc- ruine :SV-II-m-A-05471. 01

Turn locuinta – ruine : SV-II-m-A-05471. 02 (sub str. A. Ipatescu)

Turn de poarta – ruine SV-II-m-A-05471 .03

Anexa – ruine SV-II-m-A-05471 .04

Situl arheologic, mai are și alte casete săpate cu urme de ziduri din piatră sau lemn ce pot fi conservate și puse în valoare .În cadrul sitului se poate amenaja un traseu de vizitare muzeală, cu degajarea de pământ și conservarea posibil și a altor ziduri ce sunt în situ.

BIBLIOGRAFIE

- ATLAS ISTORIC AL ORAȘELOR DIN ROMÂNIA, Seria A Moldova, Fascicula 1, SUCEAVA - ACADEMIA ROMÂNĂ Comisia de Istorie a Orașelor din România, Contribuții privind istoria orașelor Vol. IV - Editura Enciclopedică București, 2005
- Suceava periferiilor – pierdută, uitată, necunoscută – Album _ *Mihai – Aurelian Căruntu* – Editura Karl A. Romstorfer, Suceava 2013
- Vechea zonă comercială a orașului Suceava – studiu _ *Gorcea Constantin, Pogorevici Irina, Vatamaniuc Sorin*, 1982
- CASTELUL ȘI SPADA Cultura Materială a Elitelor din Transilvania în Evul Mediu Târziu - *Adrian Andrei Rusu* - Editura Mega Cluj-Napoca, 2019
- Dicționar de castelologie - *Adrian Andrei Rusu* - Editura Mega Cluj-Napoca, 2020
- EXPERTIZĂ BIOLOGICĂ - S.C. MOLDRESTCOM S.R.L.- Mai,2024
- Material fotografic – proiect DALI
- Proiect CUDO - *Arena Teatro*
- Proiect DALI arh. Smarandita Gâlea - Studiu de arhitectură și evoluție urbană - S.C. GENESIS S.R.L. – Martie, 2020
- Raport de diagnostic arheologic Curtea Domnească de la Suceava (ruine), jud. Suceava - Muzeul Național al Bucovinei Suceava – 2023
- Reconstituirile de prezentare a evoluției istorice a Curtii Domnesti realizată de arh. *Gheorghe Sion*
- Registrul spațiilor verzi al Municipiului Suceava
- Studii și cercetări preliminare asupra ruinelor din cadrul Ansamblului „Curtea Domnească” - municipiul Suceava, județul Suceava - S.C. MOLDRESTCOM S.R.L.- 2024
- Studiu istoric Reactualizare PUG Suceava
- Studiu istoric și arheologic - *Dr. Monica Dejan Arheolog expert*
- Suceava, Curtea Domnească – Memoriu privind unele propuneri în vederea amenajării unui parc arheologic public – *Complexul Muzeal "Bucovina"* - Suceava, 2006
- Ștefan cel Mare și Moldovenii din vremea sa - *Adrian Andrei Rusu* - Editura Mega Cluj-Napoca, 2022
- * Fotografii realizate de întocmitori pentru acest studiu sau extrase din arhiva s.c. AGD s.r.l. Suceava

ROMÂNIA
MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

CERTIFICAT DE ATESTARE

Nr. 184 E/13.12.2019

Domnul **GORCEA Constantin**

de profesie *arhitect*, născut în anul 1959, luna iunie, ziua 4,
în municipiul Suceava, județul Suceava,

CNP

1	5	9	0	6	0	4	3	3	5	0	2	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

este atestat pentru a desfășura activități în domeniul protejării
monumentelor istorice, având calitatea de

EXPERT

SEMNĂTURA TITULAR

Specializările: *Verificare - B*

Șef proiect complex - C

Domeniul: *Restaurare arhitectură - 1*

DIRECTOR GENERAL
Conf. dr. arh. Ștefan BĂLICI

PREȘEDINTE COMISIE
Prof.dr.arh.Nicolae LASCU

SECRETAR COMISIE
arh. Anca FILIP

CONFORM CU ORIGINALUL

ROMÂNIA
MINISTERUL CULTURII, CULTELOR ȘI
PATRIMONULUI NAȚIONAL
INSTITUTUL NAȚIONAL AL MONUMENTELOR ISTORICE

CERTIFICAT DE ATESTARE

Nr. 363 S / 10.06.2009

Domnul **GORCEA Constantin**

de profesie *arhitect*, născut în anul *1959*, luna *iunie*, ziua *04*,
în localitatea *Suceava*, județul *Suceava*,
legitimat cu *C.I.* seria *SV* nr. *410179*, eliberată de *SPCLEP Suceava*,
la data de *17/01/2006*, CNP **1590604335021**

este atestat pentru a desfășura activități în domeniul protejării
monumentelor istorice, având exigența de

SEMNĂTURĂ TITULAR

SPECIALIST

Calitatea: *Elaborator studii, cercetări și inventariere
monumente istorice; Șef proiect de specialitate:
urbanism istoric*

Specializarea: *Studii, cercetări și inventariere monumente
istorice; Urbanism istoric*

DIRECTOR GENERAL
prof. dr. ing. Dan LUNGU

SECRETAR COMISIE
arh. Gheorghe SION